รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เขา หิน ซ้อน

เขาหินซ้อน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

คำนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อเป็น **"ต้นแบบของความสำเร็จ"** ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ โดยทรงจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริรวม 6 แห่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นองค์กรในการกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามพระราชดำริอย่างถูกต้องเหมาะสม มีการใช้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 ได้ใช้แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2560-2565 เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินงาน ดังนั้นเมื่อดำเนินการครบถ้วนตามระยะเวลาของแผนแล้ว สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จึงได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาในระยะต่อไป

สำนักงาน กปร. ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้การประเมินผลผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จึงขอขอบคุณทุกภาคส่วน อาทิ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ ที่ได้ให้การสนับสนุนในครั้งนี้ สำนักงาน กปร. หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เพื่อกำหนดแนวทาง วางแผนการบริหารโครงการ งบประมาณ บุคลากร และพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

สำนักงาน กปร.
กันยายน 2566

บทสรุปผู้บริหาร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยเป็น “ต้นแบบของความสำเร็จ” ให้แก่เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศรวม 6 แห่ง โดยมีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 และต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั่วทุกภูมิภาคอีก 5 แห่ง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีองคมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นกรรมการและเลขานุการ มีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

สำนักงาน กปร. ได้มอบหมายให้กองติดตามประเมินผล (กตผ.) ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง

วิธีการประเมินผล ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากประชาชนผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่ให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน โดยนำข้อมูลมาแปลความหมายเพื่ออธิบายผลรวมถึงการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ด้วยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย และรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินผลโครงการฯ และการศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพื่อทราบถึงการได้รับประโยชน์และผลกระทบจากโครงการฯ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 ตัวอย่าง และนำมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ได้นำค่าสถิติจากการแปลผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) รวมทั้งนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยอธิบายและพรรณนาประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริภายใต้แนวทาง “ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้” มีการดำเนินงานสนองพระราชดำริในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และรับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยมีหมู่บ้านจำนวนรวม 43 หมู่บ้าน 14,192 ครัวเรือน มีประชากรรวม 40,323 คน การดำเนินงานมีโครงการ/กิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

- **ป่าหาย** แต่เดิมพื้นที่บริเวณเขาหินซ้อนเป็นป่าดงดิบที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศ แต่การบุกรุกถางป่าที่รุนแรง ปลูกพืชชนิดเดียวติดต่อกันเป็นเวลานาน พื้นที่จึงเสื่อมโทรมลง ภายในระยะเวลา 20 ปี จากพื้นที่ป่ากลายเป็นทะเลทรายแห้งแล้ง แม้แต่มันสำปะหลังซึ่งเป็นพืชทนแล้งก็ไม่สามารถให้ผลผลิตได้ และจากการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การปลูกไม้มีค่าหายาก ไม้เศรษฐกิจ จัดทำแปลงปลูกป่าทดแทน การเพาะชำกล้าไม้กินได้และไม้ประจำถิ่นเพื่อแจกจ่าย ปรากฏหลักฐานที่ยืนยันผลจากการศึกษาพัฒนาที่ผ่านมากว่า 44 ปี ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมว่าผลจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากสภาพพื้นที่แห้งแล้งกลับมาอุดมสมบูรณ์สภาพป่าคืนสู่ความเขียวขจีอีกครั้ง

- **น้ำแห้ง** เมื่อไม่มีต้นไม้ความชุ่มชื้นในพื้นที่เขาหินซ้อนก็ขาดหายตามไปด้วย เป็นเหตุให้ต้นไม้พืชพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มิอาจดำรงอยู่ได้ การพัฒนาแหล่งน้ำจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ น้อมนำแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทฤษฎี **“อ่างใหญ่เติมอ่างเล็ก”** คือ หนึ่งในหลักการพัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญโดยให้อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่อยู่ตอนบนของพื้นที่ (อ่างเก็บน้ำลุ่มน้ำโจนแห่งที่ 2) ส่งน้ำให้อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กซึ่งอยู่ตอนล่างด้วยระบบท่อส่งน้ำและคลองส่งน้ำ จากนั้นสร้างอ่างเก็บน้ำสามระดับลดหลั่นตามสภาพพื้นที่พร้อมทั้งจัดสร้างคลองส่งน้ำ ฝายทดน้ำ อาคารอัดน้ำ สระเก็บน้ำและจัดหาแหล่งน้ำสำรองรอบพื้นที่ รวมถึงโครงการจัดหาแหล่งน้ำสำรองลุ่มน้ำโจน ซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักเพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอในพื้นที่จากเมื่อก่อนที่มีน้ำแค่บางฤดู ปัจจุบันอ่างเก็บน้ำทั้ง 9 แห่ง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ และหมู่บ้านในพื้นที่กว่า 5,000 ไร่

- **ดินเลว ก็พัฒนาได้** ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ คือ หนึ่งในตัวอย่างความสำเร็จที่สามารถแก้ปัญหาดินทรายมีแร่ธาตุน้อยไม่อุ้มน้ำขาดความสมบูรณ์ ให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งการฟื้นฟูคุณภาพดินกลับมานั้นต้องเพิ่มความชื้นและปริมาณอินทรียวัตถุซึ่งเปรียบเหมือนกันชนให้แก่ดิน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงส่งเสริมและขยายผลองค์ความรู้ให้เกษตรกรบำรุงดินในหลายวิธี เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ที่ไร้สารเคมีเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ใช้หญ้าแฝกปลูกเป็นแนวระดับบนพื้นที่ลาดชันเพื่อยึดหน้าดินและป้องกันการชะล้างพังทลายเก็บกักความชุ่มชื้น จากดินที่เคยแห้งแล้ง เริ่มมีอินทรียวัตถุและอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเรื่อย ๆ พืชต่าง ๆ สามารถเติบโตได้ดี ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงขยายผลจากองค์ความรู้ไปยังเกษตรกรและประชาชนที่สนใจในรูปแบบของการจัดตั้งพื้นที่สาธิต จัดอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ดินที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับดินในพื้นที่และแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ ในการพัฒนาสภาพพื้นที่ที่แห้งแล้งและขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชได้ ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์มีป่าไม้ สร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีน้ำเพียงพอในการทำเกษตรกรรมและการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี รวมถึงเป็นสถานที่ถ่ายทอดวิชาการและเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสมตามภูมิสังคมให้แก่ประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีอาชีพ รายได้ และมีความสุขอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง **เป็นตัวอย่างความสำเร็จ ตามแนวทาง "ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลวก็พัฒนาได้"** ที่กำหนดไว้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ผลการประเมินตามแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา

- การศึกษา ทดลอง และวิจัย ; ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย จำนวน 130 เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินงานจำนวน 7 เรื่อง รวมทั้งหมด 137 เรื่อง ผลการศึกษา ทดลอง และวิจัย ที่ประสบผลสำเร็จได้รับการคัดเลือกนำไปขยายผลสู่เกษตรกร และบางส่วนนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม

ยุทธศาสตร์ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ; ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 มีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 746,779 คน ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ชาวต่างประเทศ เกษตรกร/กลุ่มอาสา เรียงตามลำดับ

- การเข้ารับการอบรม และหลักสูตรการอบรม ; ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 มีผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ รวมทั้งสิ้น 17,375 คน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร/กลุ่มอาสา ประชาชนทั่วไป ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ นักเรียน/นักศึกษา เรียงตามลำดับ

- การขยายผลความรู้ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 14,755 ครัวเรือน

- เครือข่ายการขยายผล ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ; มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองของเกษตรกรจนประสบผลสำเร็จและมีความพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริได้ โดยในปี 2565 มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทั้งสิ้น 14 แห่ง

ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการองค์กร

- การบริหารองค์กร ; ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีงบประมาณดำเนินการประกอบด้วย งบประมาณ กปร. และงบประมาณปกติของหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือกรมพัฒนาที่ดินรวมทั้งสิ้นจำนวน 458,487,929 บาท โดยแบ่งเป็นงบประมาณ กปร. จำนวน 366,282,468 บาท และงบประมาณปกติของกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน 92,205,461 บาท มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยการฝึกอบรมต่าง ๆ มีการปรับกลยุทธ์ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดเพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ และช่วยเหลือประชาชนในเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินการสอดคล้อง ครบถ้วน ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท โดยบางกลยุทธ์ดำเนินการแล้วเสร็จ และบางกลยุทธ์อยู่ระหว่างการดำเนินงาน

ผลการประเมินจากเกษตรกร ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม

(1) ข้อมูลทั่วไป

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้รับประโยชน์จากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีอายุเฉลี่ย 55 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบันเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21 ปี สถานภาพในครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือปริญญาตรีหรือสูงกว่า

ในส่วนของอาชีพหลักส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร รองลงมาอาชีพรับจ้าง อาชีพรับราชการ และประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและอื่น ๆ เช่น เกษตรผสมผสาน ตามลำดับ ในส่วนของอาชีพรองประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาอาชีพเกษตร เลี้ยงสัตว์ เป็นเจ้าของธุรกิจ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามลำดับ

สถานะบ้านพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านพักของตนเองหรือสมาชิกในครอบครัว สำหรับสถานะที่ดินทำกิน ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเฉลี่ยจำนวน 12 ไร่ รองลงมามีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่นเฉลี่ยจำนวน 7 ไร่ และมีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูลเฉลี่ยจำนวน 3 ไร่

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ สำหรับผู้ที่ตอบว่าเป็นสมาชิกกลุ่มได้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มชาวบ่อ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจัดการป่าไม้ และกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตร กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การมีตำแหน่งในชุมชน ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มสตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และหัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์

ในส่วนของรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา มีรายได้รวมเฉลี่ย 116,465.91 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี มีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายรวมเฉลี่ยคือ 89,073.17 บาท โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำสุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลักหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี

(2) การรับรู้และการใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มาแล้ว โดยได้รับการบริการ ในด้านการอบรม การรับปัจจัยการผลิต การเยี่ยมชมศึกษาดูงาน การรับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ได้รับเอกสารความรู้ต่าง ๆ และเป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ ตามลำดับ ซึ่งมีรูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ส่วนใหญ่ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ รองลงมาเดินทางไปติดต่อด้วยตนเองมีการโทรศัพท์ติดต่อมายังศูนย์ศึกษาฯ และติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ได้แก่ติดต่อผ่านการอบรมเป็นคณะ ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน ติดต่อผ่านศูนย์เรียนรู้ ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชันไลน์ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ระหว่าง 10-30 กิโลเมตร

(3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อยู่ในระดับ “มาก” โดยประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการให้บริการ และการอำนวยความสะดวก ได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ และมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่แสดงสาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วนมากที่สุด ได้รับความรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ รองลงมามีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำเนินชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ ตามลำดับ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองหรือครอบครัว ให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีรายได้เพิ่มขึ้น ตามลำดับ

สำหรับความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” โดยลำดับแรกประชาชนมีความพึงพอใจการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ มีความพอใจที่ได้เข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาด้านต่าง ๆ และเห็นว่า การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน

1. เป็นสถานที่เรียนรู้ที่ดีมีประโยชน์ 2. พัฒนาเรื่องการติดต่อให้มีความสะดวกมากกว่านี้ 3. ควรให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ไปให้ความรู้ เพราะมีชาวบ้านบางคนที่ไม่สะดวกมาที่ศูนย์ 4. ขยายเขตพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึง 5. การประสานงานได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และรู้สึกประทับใจ เข้าใจ ในความทุ่มเทการทำงานของทุกท่าน 6. ควรจัดกิจกรรมแล้วนำผลผลิตของชาวนามาจำหน่ายในงาน 7. ทุกอย่างดีมาก 8. ได้รับบริการและการให้ความสะดวกดีมาก 9. ในข้อสำรวจบางทีก็ไม่เกี่ยวข้องกับการรับบริการ เพราะบางครั้งก็แค่มาอบสมุนไพรก็ได้รับข้อมูลด้านนี้เพียงอย่างเดียว 10. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลงานให้มากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนทราบและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตาม 11. อยากให้มีการอบรมกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น 12. ในชุมชนยังไม่ได้รับข่าวสารไม่ค่อยทั่วถึง 13. ศูนย์ฯ พัฒนาแล้วให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปมากและควรหาองค์ความรู้อื่น ๆ มาส่งเสริมเรื่อย ๆ 14. สามารถนำไปต่อยอด เผยแพร่ของศูนย์เรียนรู้ ที่ทำให้มีผลิตภัณฑ์ 15. อยากให้มีการจัดอบรมเรื่องปุ๋ยบำรุงดินแบบคุณภาพสูง

(2) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีข้อเสนอแนะดังนี้

(2.1) ควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการฯ และทุก ๆ กิจกรรม อาทิ การฝึกอบรมเรื่องต่าง ๆ การแจกปัจจัยการผลิต การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(2.2) การแจกปัจจัยการผลิต ควรดูความต้องการของเกษตรกร และความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ของเกษตรกรว่าได้ใช้ประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่อย่างไร และควรมีการให้ความรู้ คำแนะนำ มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(2.3) ควรมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาฯ เข้ามาสำรวจปัญหาในพื้นที่ของเกษตรกร จะทำให้รับทราบ รับรู้ ถึงปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงของเกษตรกรที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามที่ศูนย์ฯ แนะนำและต้องการให้ประสบความสำเร็จได้

(2.4) เกษตรกรรอบศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ขาดแหล่งน้ำทำการเกษตรในช่วงหน้าแล้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงควรส่งเสริมหรือสนับสนุนเรื่องอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เสริมอีกทางหนึ่งนอกจากทำการเกษตร

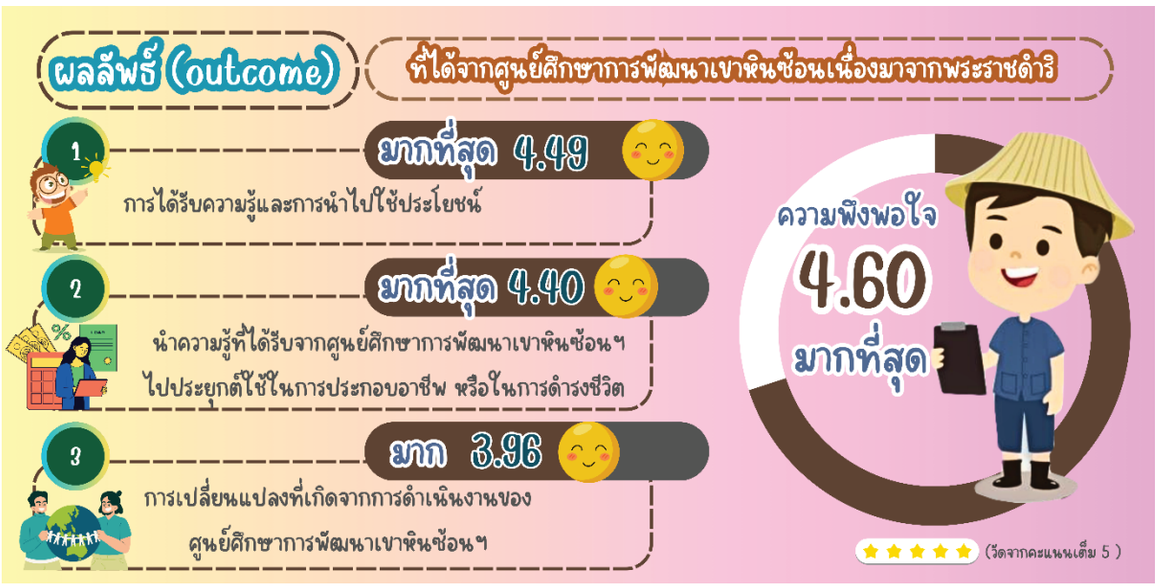

ผลลัพธ์ที่ได้จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	**ก**
บทสรุปผู้บริหาร	**ข-ช**
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	2
1.3 วิธีการและขั้นตอนการประเมินผล	2
1.4 ขอบเขตและระยะเวลาของการประเมินผล	2
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	2
1.6 กรอบแนวคิดในการประเมิน	3
บทที่ 2 พระราชดำริและการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา	
2.1 พระราชดำริ	4
(1) พระราชดำริภาพรวมศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	4
(2) พระราชดำริศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	7
2.2 การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	8
(1) แนวทางและผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวม	8
(2) ผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในช่วงแผนแม่บทฯ	13
(2.1) การศึกษา ทดลอง และวิจัย	13
(2.2) ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน	14
(2.3) ผู้เข้ารับการอบรม และหลักสูตรการอบรม	14
(2.4) ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ	22
(2.5) การบริหารองค์กร	24
(3) สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565	25
บทที่ 3 ผลการประเมิน	
3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมินผล	61
1) ขอบเขตของการประเมินผล	61
2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้	61
3) การประมวลผล	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 ผลการประเมิน	62
1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	62
2) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	67
3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	71
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
4.1 สรุปผลการศึกษา	79
(1) สรุปผลการศึกษาตามแผนแม่บทและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	79
(2) สรุปผลการศึกษาจากการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	80
(3) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	86
(4) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	82
4.2 ข้อเสนอแนะ	83
(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน	83
(2) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	84

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- แบบสอบถามประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

คณะผู้จัดทำ

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อเป็น **"ต้นแบบของความสำเร็จ"** ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนากระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวม 6 แห่ง

โดยได้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 และต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั่วทุกภูมิภาคอีก 5 แห่ง ตามลำดับคือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2525 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2522 มีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีองคมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ดูแล โดยมีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานใน 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้มอบหมายให้ กองติดตามประเมินผล (กตผ.) ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน

สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง ดัง ที่กล่าวในข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ พระราชดำริและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565

(1) เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระยะต่อไป

1.3 วิธีการและขั้นตอนการประเมินผล

การประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินผล

(2) การศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากประชาชนผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่ให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงานโดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูล มานำเสนอในรูปแบบของข้อมูลเชิงปริมาณและนำข้อมูลมาแปลความหมายเพื่ออธิบายผล รวมถึงมีการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องด้วย จากนั้นนำผลการศึกษาจัดทำเป็นรายงานเสนอผู้บริหาร สำนักงาน กปร. และคณะทำงานที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ต่อไป

1.4 ขอบเขตและระยะเวลาของการประเมินผล

กรอบระยะเวลาในการประเมินผล นั้น ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 ที่ดำเนินงานในปี งบประมาณ พ.ศ. 2560-2564 และผลการดำเนินงานบางส่วนของปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

(1) ข้อมูลผลการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565

(2) สามารถนำแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปพัฒนาการดำเนินงานในระยะต่อไป

(3) สามารถเผยแพร่ผลการดำเนินงานและผลสำเร็จของการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริให้กับผู้ที่สนใจ

1.6 กรอบแนวคิดในการประเมิน

กรอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

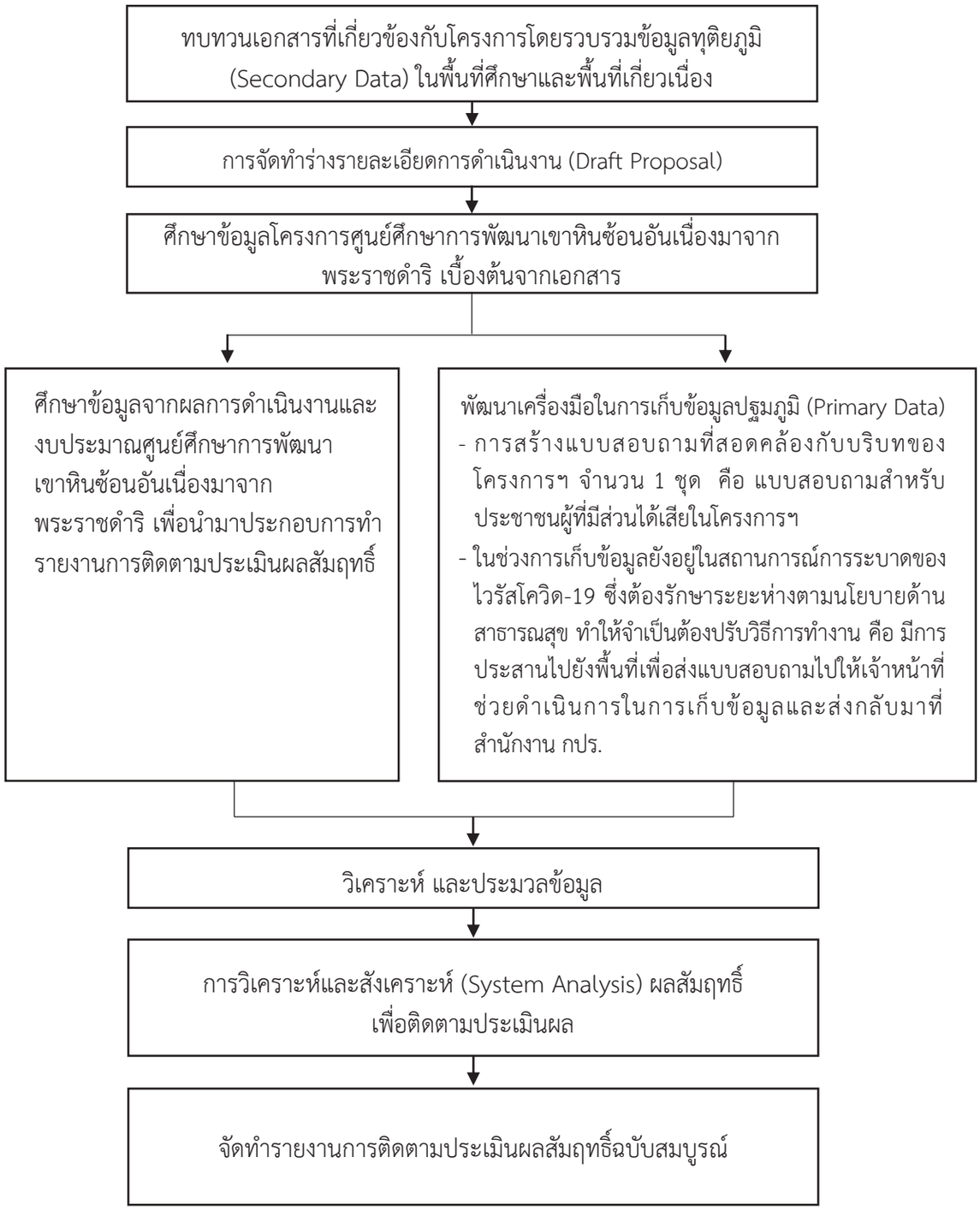

บทที่ 2
พระราชดำริและการดำเนินงาน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1 พระราชดำริ

(1) พระราชดำริภาพรวมศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จำนวน 6 แห่ง ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศเพื่อเป็นตัวแทนตามภูมิสังคมที่ทำหน้าที่เสมือน "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต" ที่รวบรวมความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิธีการแก้ปัญหาด้านเกษตรกรรมที่ครอบคลุมปัญหาเรื่องน้ำ ดิน ป่าไม้ และการพัฒนาด้านอาชีพ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2526 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

"...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ ที่จะสามารถหาดูวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ..."

"...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน..."

"...กรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นปรองดองกัน ประสานงานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านการเกษตรหรือด้านสังคม ทั้งในด้านหางาน การส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกัน ในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้านก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทาง คือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และต้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์..."

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งหวังให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็น "ต้นแบบของความสำเร็จ" ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้มีความรู้และช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังพระราชดำริที่ได้พระราชทาน เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2530 ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ความตอนหนึ่งว่า

"...ศูนย์ศึกษาการพัฒนา จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้ ที่เคยบรรยายสรุปมาแล้วต่างก็ทราบดีก็ได้บรรยายสรุปอีกทีว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาก็มีหลายแห่ง แต่ละแห่งมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาในท้องที่เพื่อประโยชน์หลายด้าน โดยเฉพาะในการประสานหน่วยราชการทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาให้ได้ทำงานร่วมกัน และใครมีความรู้ด้านไหน สนใจด้านไหน ใครจะค้นคว้าในด้านไหน จะเป็นทางราชการหรือเอกชนก็สามารถทำได้ การที่ท่านทั้งหลายมาดูก็เท่ากับได้รับความรู้ และเห็นวิธีการพัฒนา..."

ดังนั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำหน้าที่เสมือน “ต้นแบบ” ของความสำเร็จ ที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ต่อไป
- แลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติและประชาชน ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่าง ๆ ที่ได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาฯ จะเป็นแหล่งผสมผสานทางวิชาการและการปฏิบัติเพื่อนำความรู้สู่ราษฎร รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่าง 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริมและราษฎร
- การพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองและ ตัวอย่างของการพัฒนาในพื้นที่ลักษณะหนึ่ง ๆ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่โดยพยายามใช้ความรู้ให้มากสาขาที่สุด แต่ละสาขาจะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่น ๆ เป็นการผสมผสานกันทั้งด้านความรู้ การดำเนินงาน และการบริหารอย่างเป็นระบบ
- การประสานงานระหว่างส่วนราชการ เป็นการประสานงาน ประสานแผน และการจัดการระหว่างกรม กอง และส่วนราชการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เป็นศูนย์รวมของการศึกษา ทดลองและสาธิต ที่ได้รับผลสำเร็จ ทั้งด้านการเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาด้านสังคม ศิลปาชีพ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาดูงานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อันนำไปสู่ประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์สูงสุด

ทั้งนี้ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 และต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วทุกภูมิภาคอีก 5 แห่ง ตามลำดับ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2524 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2525 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละแห่งล้วนมีลักษณะปัญหา “เฉพาะ” แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับสภาพปัญหาของแต่ละแห่งไว้ สรุปได้ดังนี้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัญหาเกิดจากสภาพพื้นที่เป็นดินทรายมีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดกลายเป็นทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัดและในฤดูฝน เกิดการชะล้างพังทลายของดินส่งผลให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส เนื่องจากเป็นสภาพป่าพรุเก่า ดินประกอบด้วยพืชที่ทับถมลงมาเป็นเวลานานผสมกับน้ำทะเล ทำให้ดินที่มีแร่กำมะถัน เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์และผสมกับน้ำก็กลายเป็นกรดกำมะถัน (Sulfuric Acid) เมื่อดินแห้งจึงทำให้ดินเปรี้ยวยากที่จะใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี เกิดปัญหาทรัพยากรชายฝั่งถูกทำลายมีสภาพเสื่อมโทรมและปริมาณลดลงอย่างน่าวิตก นอกจากนี้การเพาะปลูกบนฝั่งได้รับความเสียหายจากน้ำทะเลที่เอ่อล้นถึงป่าชายเลน สร้างความเสียหายต่อชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของราษฎร
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ต้นเหตุเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายเป็นจำนวนมากจึงขาดความชุ่มชื้น ส่งผลให้น้ำในหน้าแล้งไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกและเมื่อถึงฤดูฝนน้ำไหลแรงชะล้างหน้าดินบางลงเกิดเกลือใต้ดิน จึงทำให้ดินมีคุณภาพต่ำเป็นทรายอุ้มน้ำได้น้อยและมีความเค็ม
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาจากการแผ้วถางป่าซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารเมื่อถึงฤดูฝนเกิดการชะล้างพังทลาย ดินไม่สามารถรักษาความชุ่มชื้นหรือเก็บกักน้ำได้เนื่องจากน้ำกัดเซาะอย่างรุนแรงทำให้เหลือแต่หิน กรวด ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี สาเหตุจากราษฎรอพยพเข้ามาอาศัยทำกินโดยแผ้วถางป่าทำการเกษตรอย่างผิดธรรมชาติและผิดวิธี ใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก หน้าดินถูกชะล้างความอุดมสมบูรณ์ไปหมดสิ้นจนกลายเป็นดินทรายและดินแข็งเป็นดานไม่มีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อพืชและพืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ความสมดุลทางธรรมชาติถูกทำลายโดยสิ้นเชิง

ในแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะมีสภาพภูมิสังคมที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกันโดยทำการศึกษา วิจัย และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนั้นให้มีสภาพสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้ เมื่อผลการศึกษาวิจัย ได้รับผลสำเร็จแล้ว

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบ ๆ ศูนย์ ที่เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ” เป็นเป้าหมายอันดับแรกโดยการส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน อาทิ การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม หรือจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้าน หรือเกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้เอง เมื่อการส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ จนได้รับผลขั้นหนึ่งแล้ว จะขยายผลไปยังเกษตรกรในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเป็น “ต้นแบบของความสำเร็จ” ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ รวม 6 แห่ง

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2522 มีคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีองคมนตรีเป็นประธาน มีเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อธิบดีกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นเลขานุการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ดูแล โดยมีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และ 3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

(2) พระราชดำริศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไว้ดังนี้

เมื่อวันพุธที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2522 เวลา 13.20 น. พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง พร้อมด้วยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอกรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปทรงเปิดศาลพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรศูนย์การศึกษาด้านการเกษตรกรรมบ้านเขาหินซ้อน และทรงเยี่ยมราษฎรอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มารอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นจำนวนมาก

เวลา 15.00 น. เสด็จพระราชดำเนินถึงบ้านเขาหินซ้อน หมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ผู้มีจิตศรัทธาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งการนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานให้ นายสุจินต์ กิติยารักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา ในขณะนั้น นำไปใช้ในกิจการของศูนย์กลางการศึกษาการเกษตรอำเภอพนมสารคาม

จากนั้น ทรงพระดำเนินเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ต่อมาประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณศูนย์กลางการศึกษาการเกษตรอำเภอพนมสารคาม โดยมี นายทิวา พูลสมบัติ นายอำเภอพนมสารคาม ในขณะนั้น กราบบังคมทูลรายงานและเบิกนายอ้วน ชัยเทศ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลเขาหินซ้อน และคณะผู้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายที่ดิน จำนวน 264 ไร่ รวม 7 ราย

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับผู้ถวายที่ดิน ซึ่งความตอนหนึ่งจากกระแสพระราชดำรัสว่า

"...ก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั้นนะ ถ้าหากไม่สร้างตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นั้น..."

หลังจากนั้น ได้พระราชทานพระราชดำรัสกับข้าราชการกระทรวงมหาดไทยและข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกี่ยวกับความสำคัญของการสำรวจที่ดินโดยละเอียด เพื่อจัดแบ่งส่วนให้เป็นประโยชน์ต่อการที่จะให้ผู้สนใจได้มาทัศนศึกษาในด้านการชลประทาน การเกษตรกรรม การปศุสัตว์ ตลอดจนการสาธิตอุตสาหกรรมในครัวเรือน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการสนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในด้านการพัฒนาสภาพพื้นที่ที่แห้งแล้ง และขาดความอุดมสมบูรณ์ จนไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชได้จนปัจจุบันสภาพพื้นที่นี้กลับมีสภาพอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ สร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนดินสามารถใช้ประโยชน์ในทางการเกษตรได้เป็นอย่างดี

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวทางการดำเนินงานพัฒนาให้แก่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สรุปได้ว่า

1. พัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้เป็นศูนย์ตัวอย่างโดยรวมการพัฒนาด้านเกษตรกรรมที่สมบูรณ์ ทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ ฟื้นฟูสภาพป่า การพัฒนาดิน การวางแผนการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยเกษตรกรและผู้ที่สนใจสามารถเข้าศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาอาชีพและพื้นที่ทำกินของตนเอง เพื่อให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งให้ส่งเสริมศิลปาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นอาชีพเสริม เป็นการเพิ่มรายได้นอกเหนือจากอาชีพหลัก

2. พัฒนาพื้นที่ราษฎรรอบนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ บริเวณลุ่มน้ำโจนให้มีความเจริญขึ้น เป็นตัวอย่างแก่การพัฒนาพื้นที่อื่นต่อไป

3. ให้นำวิธีการที่ผ่านการศึกษา ทดลองจนเกิดผลสำเร็จ มาดำเนินการเพื่อให้ประโยชน์สูงสุด

2.2 การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(1) แนวทางและผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวม

❖ **สภาพพื้นที่เมื่อปี พ.ศ. 2522**

มีการตัดป่าเพื่อปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดและมันสำปะหลังส่งผลให้ดินจืดและกลายเป็นดินทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัด (wind erosion) ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำกัดเซาะ (water erosion)

1. ปัญหาด้านดิน

พื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เมื่อแรกก่อตั้งมีสภาพเป็นดินเสื่อมโทรม เนื่องจากเกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยวเช่น มันสำปะหลังและข้าวโพดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานโดยไม่ทำการปรับปรุงบำรุงดินจึงทำให้ดินจืดและกลายเป็นดินทราย โดยดินที่อยู่ในร่องลำห้วยมีคุณภาพพอใช้ได้ไม่มีปัญหามากแต่ที่ดินบนเนินจะมีลักษณะเป็นทราย ดินดาน และหิน สามารถรับน้ำได้เพียง 30 มิลลิเมตร

2. ปัญหาด้านแหล่งน้ำ

มีลำห้วยเจ๊กซึ่งไหลมาบรรจบกับห้วยน้ำโจนบริเวณพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แต่มีน้ำไหลไม่ตลอดปีประกอบกับพื้นที่ของโครงการอยู่ในระดับสูงกว่าระบบชลประทานจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปช่วยเหลือได้

3. ปัญหาด้านป่าไม้

มีการตัดต้นไม้และบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้พื้นที่ในการปลูกพืชไร่จนป่ามีสภาพเสื่อมโทรม

❖ **การดำเนินการแก้ไขปัญหา**

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งด้านดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ทำการฟื้นฟูและพัฒนาโดยการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพพื้นที่ที่แห้งแล้งเสื่อมโทรมให้กลับสู่ความอุดมสมบูรณ์เพื่อสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นต้นแบบความสำเร็จให้แก่เกษตรกรได้ต่อไป

การดำเนินการแก้ไขปัญหาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถจำแนกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน

ในการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อฟื้นฟูดินให้กลับคืนสู่สภาพที่อุดมสมบูรณ์โดยการพิจารณาตามสภาพพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้น คือ บริเวณเนินที่เป็นดินทราย ดินดาน และหิน ได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับเพื่อยึดดินและก่อให้เกิดปุ๋ยอินทรีย์ สำหรับบริเวณดินทรายที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ดำเนินการแก้ไขด้วยการไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับเพื่อลดการสูญเสียหน้าดิน ประกอบกับปรับปรุงดินด้วยการปลูกพืชปุ๋ยสดและใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน

นอกจากการปรับปรุงบำรุงดินซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเชิงกายภาพแล้ว ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ทำการสำรวจเพื่อวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน และจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยการทำคันดินและใช้แนวหญ้าแฝกเพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายให้แก่หน้าดินภายในพื้นที่

2. ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ

ได้ทำการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ จำนวน 10 แห่ง แบ่งเป็นอ่างเก็บน้ำภายในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 5 แห่ง และเป็นอ่างเก็บน้ำภายนอกพื้นที่ จำนวน 5 แห่ง มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำแบบอ่างพวง โดยทำการผันน้ำด้วยระบบท่อส่งน้ำและคลองส่งน้ำ นอกจากนั้น มีการขุดลอกคลองส่งน้ำ ซ่อมแซมระบบส่งน้ำและคลองส่งน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

มีการฟื้นฟูและพัฒนาป่าที่เสื่อมโทรมด้วยการดำเนินงานการบำรุงรักษาพันธุ์ไม้เดิมและปลูกไม้มีค่าหายาก ไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น พะยูง มะค่า และจัดทำแปลงปลูกป่าเพื่อทดแทนไม้เดิมที่ถูกบุกรุกทำลาย โดยไม้ที่ปลูกมีความหลากหลาย เช่น วงศ์สัตตบรรณ วงศ์สัก วงศ์ขิง ข่า วงศ์ยางนา วงศ์ปาล์ม วงศ์ไทร วงศ์กล้วยไม้ เป็นต้น และมีการเพาะชำกล้าไม้กินได้ และไม้ประจำถิ่นเพื่อแจกจ่าย เป็นการสนับสนุนให้เกิดการปลูกป่าควบคู่ไปกับการให้ความรู้ด้านการพัฒนาอนุรักษ์ป่า

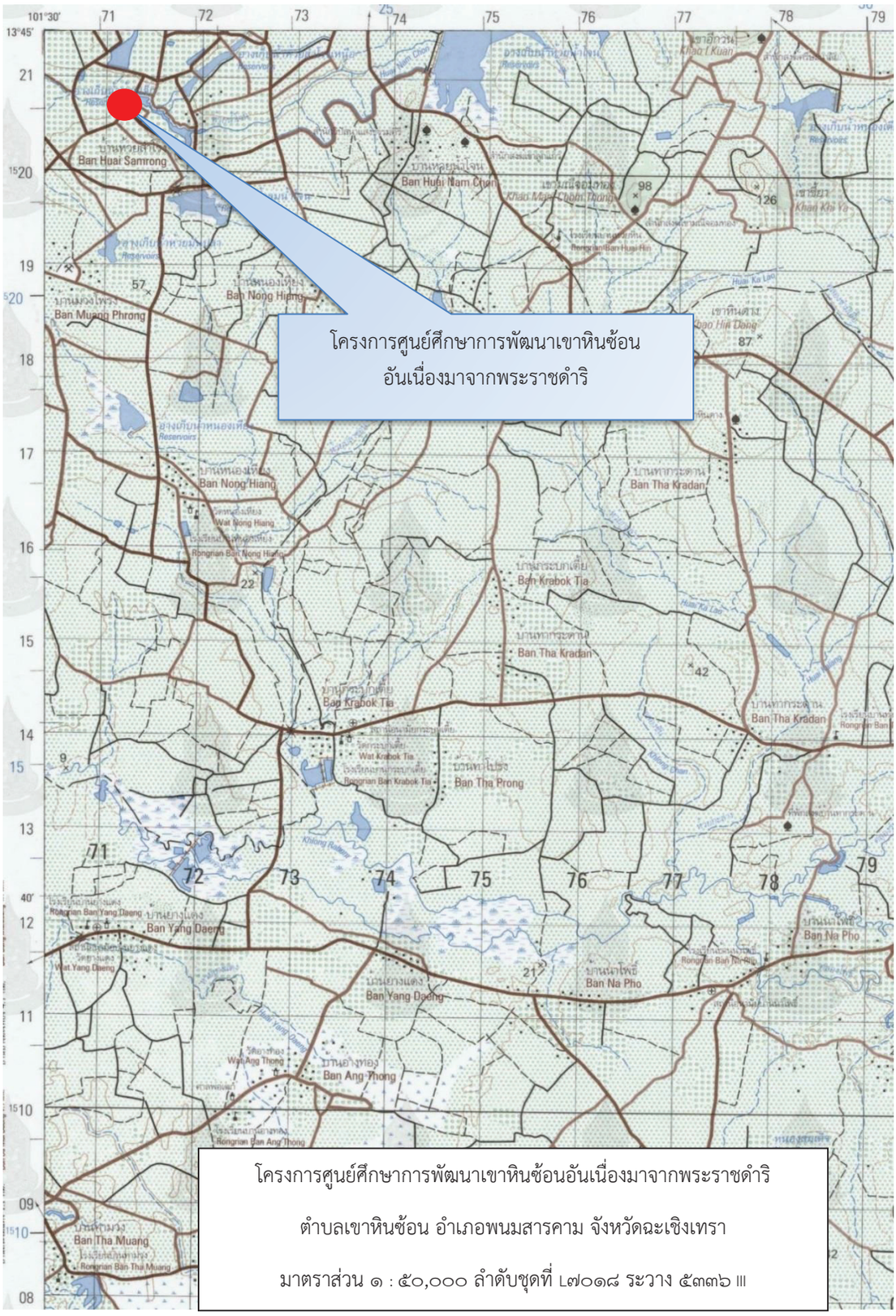

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ลำดับชุดที่ L๗๐๑๘ ระวาง ๕๓๓๖ III

โครงสร้างองค์กรบริหารงาน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ประธาน : นายกรัฐมนตรี
เลขานุการ : เลขาธิการ กปร.

คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี : ประธานกรรมการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการโครงการศูนย์ศึกษาฯ
นายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ผอ.กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาฯ สำนักงาน กปร. : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานจัดทำแนวทางบริหารจัดการโครงการศูนย์ศึกษาฯ
พลอากาศเอก ชลิต พุกผาสุข องคมนตรี : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ สำนักงาน กปร. : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา : ประธานอนุกรรมการ
ผอ.ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะอนุกรรมการดำเนินงานด้านวางแผนขยายผลและติดตามประเมินผลโครงการศูนย์ศึกษาฯ
เลขาธิการ กปร. : ประธานอนุกรรมการ
รองเลขาธิการ กปร. : รองประธานอนุกรรมการ
ผอ.กองศึกษาและขยายผลการพัฒนาฯ : อนุกรรมการและเลขานุการ

คณะทำงานด้านอำนวยการ
ผอ.ศูนย์ศึกษาฯ : ประธาน
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ งานพัฒนาที่ดิน เป็นเลขานุการ

คณะทำงานด้านวิชาการ
ผอ.ศูนย์ศึกษาฯ : ประธาน
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ งานพัฒนาที่ดิน เป็นเลขานุการ

คณะทำงานด้านขยายผล
รองผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา : ประธาน
หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการ งานพัฒนาที่ดิน เป็นเลขานุการ

(2) ผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในช่วงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีผลการดำเนินงานในช่วงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2564 และขยายถึงปี 2565 ดังนี้

(2.1) การศึกษา ทดลอง และวิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินงานในด้านศึกษา ทดลอง และวิจัย โดยในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 ได้รับงบประมาณจาก กปร. เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัย จำนวน 9 เรื่อง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก กปร. จำนวน 1,309,450 บาท รายละเอียด ดังนี้

<u>ตารางที่ 1</u> จำนวนงานวิจัย และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน กปร. ปีงบประมาณ พ.ศ.2560 - 2565

ปีงบประมาณ พ.ศ.	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	งบประมาณ (บาท)
2560	2	433,580
2561	3	162,660
2562	1	208,600
2563	-	-
2564	1	357,550
2565	2	147,060
รวมทั้งสิ้น	**9**	**1,309,450**

โดยมีรายชื่องานศึกษาวิจัยในแต่ละปี ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ.2560

1. ศึกษาการปลูกพืชตระกูลถั่วแซมมันสำปะหลังในพื้นที่ดินทราย
2. รูปแบบของการเขตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง (โครงการต่อเนื่อง)

ปีงบประมาณ พ.ศ.2561

1. ศึกษาการปลูกพืชตระกูลถั่วแซมมันสำปะหลังในพื้นที่ดินทราย
2. การเปรียบเทียบวัสดุปลูกในการผลิตปุ๋ยชีวภาพไมคอร์ไรซา
3. ศึกษาการดูดซับธาตุอาหารและน้ำในดินทรายโดยใช้วัสดุอินทรีย์และวัสดุปรับปรุงดินชนิดต่าง ๆ

ปีงบประมาณ พ.ศ.2562

1. ผลของการใช้สารปรับปรุงดินร่วมกับน้ำหมักชีวภาพต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตมันสำปะหลังในดินทรายชุดดินสัตหีบ

ปีงบประมาณ พ.ศ.2563

ไม่มีงานศึกษาวิจัย

ปีงบประมาณ พ.ศ.2564

1. การทดสอบ สาธิต และส่งเสริมพันธุ์มันสำปะหลังที่ใช้ใบเพื่อเป็นอาหารสัตว์

ปีงบประมาณ พ.ศ.2565

1. การทดสอบ สาธิต และส่งเสริมพันธุ์มันสำปะหลังที่ใช้ใบเพื่อเป็นอาหารสัตว์
2. ผลของเชื้อราอาร์บัสคูลาร์ไมคอร์ไรซาต่อการเจริญเติบโตของข้าวโพดหวานในดินทราย

(2.2) ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 มีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 664,267 คน

<u>ตารางที่ 2</u> จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน และผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2565

ปีงบประมาณ พ.ศ.	ผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน	ผู้เข้ารับการอบรม
2560	207,675	2,526
2561	178,338	2,870
2562	53,902	4,590
2563	53,668	2,802
2564	80,200	1,838
2565	90,484	2,749
รวม	**664,267**	**17,375**

(2.3) ผู้เข้ารับการอบรม และหลักสูตรการอบรม

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560-2565 มีผู้เข้ารับการอบรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ รวมทั้งสิ้น 17,375 คน โดยมีหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560

1. การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “เยาวชนไทยรักษ์สิ่งแวดล้อม”
2. การฝึกอบรมงานขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป
3. การฝึกอบรมขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสระแก้ว
4. การฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง
5. การฝึกอบรมการพัฒนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านประชาสัมพันธ์
6. ทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
7. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผลไม้
8. การสื่อสารภาษาอังกฤษทั่วไป
9. การผลิตไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพ
10. การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ
11. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์
12. การจัดภูมิทัศน์
13. เทคนิคการทำเชื้อเห็ด
14. การผลิตไฟฟ้าจากก๊าซชีวภาพ
15. การซ่อมบำรุงรถจักรยานยนต์(เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง)
16. ปุ๋ยชีวภาพ (EM)

17. การผลิตน้ำยาล้างจาน
18. การผลิตมะนาวอินทรีย์
19. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
20. การแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายทางการเกษตร
21. การปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ
22. การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ
24. การเผาถ่านน้ำส้มควันไม้และการทำปุ๋ยหมักชีวภาพแห้งโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น
25. การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์
26. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง โครงการสาธิตการเลี้ยงปลาในเขตศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จ.ฉะเชิงเทรา
27. รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาป่าไม้
28. โครงการแฝกพระราชทานสู่การพัฒนาอาชีพ
29. โครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
30. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
    - อบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร ในหลักสูตรการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ และการเพาะเห็ดฟางตะกร้า
    - จัดทำแปลงส่งเสริมการเกษตร
    - โครงการส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

1. การฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง
2. การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป
3. การฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ “เยาวชนไทยรักษ์สิ่งแวดล้อม”
4. การปลูกและดูแลรักษาและขยายพันธุกล้วยน้ำว้า
5. การปลูกและดูแลรักษาและขยายพันธุมะพร้าว
6. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์
7. การซ่อมบำรุงรถจักรยานยนต์ (เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง)
8. ปุ๋ยชีวภาพ (EM)
9. การผลิตน้ำยาล้างจาน
10. การทำผลิตภัณฑ์จากพืช (กะหรี่ปั๊บ)
11. การขยายพันธุพืชแผนใหม่
12. การทำแหนม
13. การทำกุนเชียง
14. ปุ๋ยชีวภาพ (EM)
15. การเกษตรผสมผสาน
16. การปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ
17. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
18. การแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายทางการเกษตร

19. การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ
20. การเผาถ่านน้ำส้มควันไม้และการทำปุ๋ยหมักชนิดเติมอากาศ
21. การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์
22. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
23. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง โครงการสาธิตการเลี้ยงปลาในเขตศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จ.ฉะเชิงเทรา
24. รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาป่าไม้
25. โครงการสาธิตการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมนาโนซิงค์ออกไซด์ (Zno)
26. ป้องกันกำจัดโรคพืชในมะนาวและกล้าผัก
27. การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า
28. การเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชันโรง
29. การแปรรูปผลผลิตจากกล้วย
30. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก
31. โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
    - อบรมเกษตรกรหลักสูตร การผลิตพืชตามมาตรฐานอินทรีย์และการปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์ด้วยปุ๋ยชีวภาพ
32. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการถนอมและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เรื่อง การแปรรูปปลา (ปลาร้าปลาส้มและปลาแดดเดียว)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

1. การฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง
2. การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป
3. การฝึกอบรมเยาวชนไทยสิบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง)
4. การฝึกอบรม "มัคคุเทศก์น้อย"
5. การทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยี QR CODE
6. หองปฏิบัติการทางภาษาเคลื่อนที่
7. การทำการบูรหอม
8. การทำโดนัท
9. การทำกะหรี่ปั๊บ
10. การปลูกมะนาวในภาชนะ
11. ตกแต่งภูมิทัศน์
12. อุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น
13. หลักพืชกรรม
14. หลักการเลี้ยงสัตว์
15. การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์
16. การผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
17. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์
18. การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ (กุนเชียง)
19. การทำครองแครงกรอบเค็ม

20. การทำหมูยอ
21. การผลิตแหนม
22. การทำแหนมตุ้ม
23. ขนมช่อม่วง
24. การทำขนมลูกชุบ
25. การเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง
26. การทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยี QR CODE
27. การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ EM
28. การปลูกดูแลรักษาและขยายพันธุมะนาว
29. การทำข้าวมันไก่
30. การผลิตน้ำยาล้างจาน
31. การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ
32. การแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายทางการเกษตร
33. การปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ
34. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
35. การเผาถ่านน้ำส้มควันไม้และการทำปุ๋ยหมักเติมอากาศ
36. การผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ
37. การลดต้นทุนการผลิตพืชโดยการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์
38. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
39. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมง โครงการสาธิตการเลี้ยงปลาในเขตศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จ.ฉะเชิงเทรา
40. รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาป่าไม้
41. พัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก
42. การเลี้ยงไก่เขาหินซ้อน
43. การเลี้ยงเป็ดไข่พันธุ์ปากน้ำ
44. การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ
45. การเลี้ยงไก่เหลืองหางขาว
46. การเลี้ยงแพะ
47. ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกสู่เกษตรกร
48. กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร
49. ผู้นำเศรษฐกิจพอเพียง
50. กองทุนอาหารสัตว์
51. พัฒนาผลิตภัณฑ์สัตว์
52. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่
53. พัฒนาบุคลากร
54. การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า
55. การเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชันโรง
56. การแปรรูปผลผลิตจากกล้วย

57. การขยายพันธุ์พืช
58. โครงการส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบแปรรูปเพิ่มมูลค้าสินค้าเกษตร
59. การแปรรูปน้ำผึ้งมะนาว
61. การแปรรูปน้ำชาถั่วดาวอินคา
62. การทำน้ำยาล้างจาน (วัดแถวธาร หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)
63. การผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์ด้วยปุ๋ยชีวภาพ (จุดเรียนรู้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ 14 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)
64. การแปรรูปปลา (ปลาร้า ปลาส้ม และปลาแดดเดียว)
65. การทำสบู่สมุนไพร และยาหม่องสมุนไพร (จุดเรียนรู้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ 14 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)
66. ส่งเสริมการผลิตและใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
67. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในนาข้าว (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
68. การทำน้ำยาล้างจานและสบู่สมุนไพร (นักเรียนโรงเรียนบ้านหัวกระสังข์ ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)
69. การทำสบู่สมุนไพร น้ำยาปรับผ้านุ่ม ยาหม่องสมุนไพร และพิมเสนน้ำ (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)
70. การทำสบู่สมุนไพร และยาหม่องสมุนไพร (เทศบาลตำบลศรีมหาโพธิ อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี)
71. การทำพิมเสนน้ำ (กลุ่มหนองกระพ้อ หมู่ 9 ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

1. การฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง
2. การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป
3. การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง)
4. การฝึกอบรม “มัคคุเทศก์น้อย”
5. ทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
6. การขยายพันธุไมผล
7. ประโยชนของการใช้สารชีวภาพในการเกษตร
8. การขยายพันธุ์มะนาว และการปลูกมะนาวนอกฤดูกาล
9. การเลี้ยงสุกร
10. การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ (ลูกชิ้นหมู/ไก่)
11. ช่างเกษตรเบื้องต้น
12. การขยายพันธุ์มะนาว
13. ประโยชนของการใช้สารชีวภาพในการเกษตร
14. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
15. การแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายทางการเกษตร

16. การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ
17. การปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ
18. การใช้ชีวภัณฑ์ในการทำการเกษตร
19. โครงการฝึกอมรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร รุ่นที่ 3
20. รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาป่าไม้
21. ส่งเสริมการเลี้ยงชันโรง เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
22. แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์
23. โครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
24. ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน
25. โครงการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในนาข้าว
26. การฝึกอบรมโครงการเลี้ยงสุกร
27. ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกสู่เกษตรกร
28. ฝึกอบรมกองทุนอาหารสัตว์/ผลิตภัณฑ์สัตว์
29. โครงการส่งเสริมเกษตรต้นแบบแปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อสร้างรายได้
30. กิจกรรมพัฒนาเกษตรกรเครือข่าย หลักสูตร การเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด
31. กิจกรรมพัฒนาเกษตรกรทั่วไป หลักสูตร การขยายพันธุ์พืช หลักสูตร การเลี้ยงชันโรง
32. โครงการเกษตรรวมใจอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลักสูตร การขยายพันธุ์ไม้ผล

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

1. อบรมขยายสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 8 หลักสูตร
2. การเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรและการแปรรูปเพิ่มมูลค่า
3. เกษตรทฤษฎีใหม่ การผลิต การใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
4. การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ
5. การเลี้ยงไก่พันธุ์เขาหินซ้อน
6. การแปรรูปสมุนไพร
7. การเพาะเลี้ยงกบนา
8. การปลูกมะนาว และการขยายพันธุ์พืช
9. การปลูกข้าวและการเพิ่มผลผลิตข้าว และแปรรูปข้าว
10. การทำเตาผลิตแก๊สและไบโอชาร์
11. การอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่ออยู่อย่างพอเพียง
12. อบรมมัคคุเทศก์น้อย
13. พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
14. การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
15. การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยสูงและได้มาตรฐานสากล
16. อบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง
17. งานวิชาการเกษตร
    - ปุ๋ยหมักเติมอากาศและแหนแดง รุ่นที่ 1
    - ปุ๋ยหมักเติมอากาศและแหนแดง รุ่นที่ 2

- วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูป รุ่นที่ 1
- สารชีวภัณฑ์ทางการเกษตร รุ่นที่ 1
- สารชีวภัณฑ์ทางการเกษตร รุ่นที่ 2
- วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและแปรรูป รุ่นที่ 2
- สารชีวภัณฑ์ทางการเกษตร รุ่นที่ 3
- สารชีวภัณฑ์ทางการเกษตร รุ่นที่ 4
- การเพาะเห็ด รุ่นที่ 1
- การเพาะเห็ด รุ่นที่ 2

18. งานปศุสัตว์
    - การเลี้ยงไก่สายพันธุ์ไก่เขาหินซ้อน
    - การเลี้ยงไก่สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองเหลืองหางขาว
    - การเลี้ยงเป็ดสายพันธุ์เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ
19. งานพัฒนาชุมชน
    - ขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
    - พัฒนาบุคลากร
20. งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร
    - กิจกรรม พัฒนาเกษตรกรทั่วไป 6 หลักสูตร
21. การขยายพันธุ์พืช
22. การเพาะเห็ดฟางในตะกร้า
23. การเพาะต้นอ่อนธัญพืช
24. ขนมจากสมุนไพร
25. การทำน้ำมันไพล
26. การแปรรูปเห็ด
    - กิจกรรมพัฒนาเกษตรกรแกนนำและเครือข่าย
    - การบริหารจัดการสินค้า (online)
    - ส่งเสริมการเลี้ยงชันโรงเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร
    - แปรรูปผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากชันโรง
27. งานสวนรุกขชาติ
    - รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริ ด้านการพัฒนาป่าไม้
28. งานส่งเสริมการเกษตร
    - ส่งเสริมการถนอมอาหารและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (ปลาร้า ปลาส้ม และปลาแดดเดียว)
    - ส่งเสริมการปลูกไผ่เลี้ยงหวาน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

1. สาธิตการเพิ่มผลผลิตหม่อนใบและหม่อนผลในดินทรายเพื่อแปรรูป
2. ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียง
3. ถ่ายทอดองค์ความรู้งานขยายผล

4. 60 พรรษา 60 หมู่บ้าน 6 ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต (ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต)
5. ฝึกอบรมขยายสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 8 หลักสูตร
6. การเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจครบวงจรและการแปรรูปเพิ่มมูลค่า
7. เกษตรทฤษฎีใหม่ การผลิต การใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
8. การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ
9. การเลี้ยงไก่พันธุ์เขาหินซ้อน
10. การแปรรูปสมุนไพร
11. การเพาะเลี้ยงกบนา
12. การปลูกมะนาว และการขยายพันธุ์พืช
13. การปลูกข้าวและการเพิ่มผลผลิตข้าว และแปรรูปข้าว
14. ฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง)
15. ฝึกอบรม "มัคคุเทศก์น้อย"
16. ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และพัฒนาบรรจุเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า
    - การจัดดอกไม้
    - การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
    - การจำหน่ายและผลิตกระบองเพชร (Cactus) เพื่อการค้า
    - การทำกากหมูและน้ำพริกกากหมู
    - การทำตลาดออนไลน์สำหรับผู้ประกอบการรายย่อย
    - การทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน
    - ส่งเสริมการผลิต การแปรรูป และพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง
    - ส่งเสริมการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (เกษตรกรบ้านแก่งใหญ่)
17. พัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และขยายเครือข่ายเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์พระราชทาน
18. พัฒนาองค์ความรู้บุคลากรเพื่อประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนงานตามแนวพระราชดำริ
19. กิจกรรมที่ 1 พัฒนาองค์ความรู้บุคลากรเพื่อขับเคลื่อนงานตามแนวพระราชดำริ
20. กิจกรรมที่ 2 การประชาสัมพันธ์ เสริมพลังการสื่อสารองค์กรในยุค 4.0
21. ทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ
22. ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์และสนับสนุนอาหารกลางวันในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ
23. การผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติ
24. งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร
25. ฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพผ่านสื่อออนไลน์ในภาวะวิกฤติ
26. การเพาะเห็ดเยื่อไผ่ในตะกร้า
27. การทำน้ำมันเหลืองสมุนไพร
28. ผักสวนครัวในตะกร้า
29. การขยายพันธุ์บอนสี
30. การทำขนมเปี๊ยะอัญชัน

31. โครงการการขยายผลสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายใต้แผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ และจังหวัดฉะเชิงเทรา (14 โรงเรียน)
32. กิจกรรมที่ 2 ส่งเสริมอาชีพเกษตรในพื้นที่
33. สาธิตการแปรรูปผลผลิตจากกล้วยให้แก่เกษตรกรเป้าหมาย
34. งานพัฒนาชุมชน
    - โครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่พื้นที่รอบศูนย์ฯ
    - งานสวนรุกขชาติ
    - โครงการรักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริ ด้านการพัฒนาป่าไม้

(2.4) ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองจนประสบผลสำเร็จและมีความพร้อมที่จะให้ผู้ที่สนใจได้เข้าไปศึกษา เรียนรู้ แนวพระราชดำริได้ โดยในปี พ.ศ. 2560-2565 มีศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริทั้งสิ้น 14 แห่ง ตั้งอยู่โดยรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดังนี้

ชื่อกลุ่ม/เกษตรกร ศูนย์เรียนรู้	สถานที่ตั้ง	ประเภท
1. นายกำพลศักดิ์ พึ่งมา	310 บ้านหนองเหียง หมู่ 13 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่
2. นางสาวเครือวรรณ จันทศรี	บ้านเลขที่ 130 หมู่ 6 ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
3. นางทรัพย์ถวิล สุขศิริ	บ้านเลขที่ 169/3 หมู่ 10 ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
4. นายทิม คณะเสน	33/4 บ้านหนองเหียง หมู่ 13 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
5. นายธงชาติ จันทศรี	56/2 หมู่ 6 ตำบลบ้านซ่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

ชื่อกลุ่ม/เกษตรกร ศูนย์เรียนรู้	สถานที่ตั้ง	ประเภท
6. นางนภา เข็มมุข	32/1 หมู่ 5 บ้านแหลมตะคร้อ ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
7.นายนิรุจน์ ศรีเกษม	193/1 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรอินทรีย์
8. นายประสิทธิ์ เส็งมี	บ้านเลขที่ 309 หมู่ 11 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเพาะเห็ดครบวงจร
9. นางสาวปราณี สังอ่อนดี	บ้านเลขที่ 24 หมู่ 5 ตำบลบ้านช่อง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
10. นายสบัน ทะนวนรัมย์	163/2 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสานและ เลี้ยงแพะนม
11.นางสมคิด เพ็งบุปผา	บ้านเลขที่ 39/1 หมู่ 5 ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
12. นายสมโชติ บุญมี	110 หมู่ 5 ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรผสมผสาน
13. นายสำเริง วงษ์สุรินทร์	บ้านเลขที่ 364 หมู่ 13 ตำบลเกาะขนุน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเลี้ยงกบ
14.นายอภิชิต บุญอากาศ	เลขที่ 39 หมู่ที่ 14 ถนน ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่

(2.5) การบริหารองค์กร

- **ด้านงบประมาณ**

ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2565 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีงบประมาณดำเนินการประกอบด้วย งบประมาณ กปร. จำนวน 366,282,468 บาท งบประมาณปกติของหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือ 92,205,461 บาท รวมทั้งสิ้น จำนวน 458,487,929 บาท

<u>ตารางที่ 3</u> จำนวนงบประมาณของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 แยกตามปีงบประมาณ

หน่วย : บาท

ที่มา	ปีงบประมาณ พ.ศ.						รวม
	2560	2561	2562	2563	2564	2565	
กปร.	58,948,705	57,163,227	57,008,772	64,390,554	66,916,852	61,854,358	366,282,468
งบกรม	11,410,500	16,457,380	19,222,640	19,521,918	6,053,000	19,540,023	92,205,461
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-
รวม	**70,359,205**	**73,620,607**	**76,231,412**	**83,912,472**	**72,969,852**	**81,394,381**	**458,487,929**

- **ด้านบุคลากร**

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีบุคลากรในการดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนแม่บทฯ รวมถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ตามกรอบอัตราศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในปี 2565 มีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 456 คน โดยแยกเป็นข้าราชการ 37 คน พนักงานราชการ 83 คน ลูกจ้างประจำ 15 คน และลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา 321 คน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	จำนวนบุคลากร (คน)				รวม
	ข้าราชการ	พนักงานราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา	
2560	-	-	-	-	ไม่ปรากฏในรายงาน
2561	58	85	45	308	496
2562	45	85	35	327	492
2563	42	85	25	295	447

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	จำนวนบุคลากร (คน)				รวม
	ข้าราชการ	พนักงานราชการ	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราวและจ้างเหมา	
2564	42	85	25	269	421
2565	37	83	15	321	456

(3) สรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการดำเนินงานในช่วงแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565 แยกเป็นรายปี มีรายละเอียด ดังนี้

❖ **ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2560**

1. งานศึกษาวิจัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-พ.ศ. 2560 ได้ทำการศึกษา วิจัย ทดลอง จำนวน 129 เรื่อง สามารถนำไปขยายผลสู่เกษตรกรจำนวน 60 เรื่อง และนำมาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมหลักจำนวน 13 เรื่อง และในปี 2560 มีการศึกษาวิจัยที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยในสาขาการพัฒนาเกษตรกรรมพืช

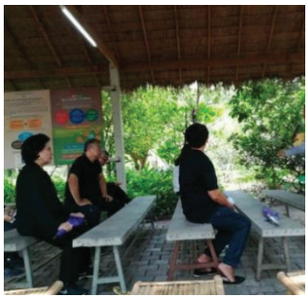

2. งานขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 12,403 ครัวเรือน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจนมีรายได้เฉลี่ย 60,000 บาท ต่อคนต่อปี โดยแบ่งการขยายผลตามกลยุทธ์ได้ 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 : ด้านสาธิตพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยมุ่งเน้นกิจกรรมสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบในการประกอบอาชีพการเกษตร ปศุสัตว์ การปรับปรุงบำรุงดิน และงานศิลปาชีพ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการเพื่อนำไปปรับใช้กับที่ทำกินของตัวเอง ได้อย่างเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 : เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรและเยาวชนในพื้นที่รอบศูนย์ฯ เห็นคุณค่า ของการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและทำการเกษตรด้วยวิธีอินทรีย์ โดยจัดอบรมการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติแก่เยาวชนจำนวน 200 ราย คัดเลือกกล้าไม้ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อปลูกเสริมและผลิตกล้าไม้ประเภทต่าง ๆ เช่น สมุนไพร ไม้กินได้ และไม้มีคุณค่า แจกจ่ายให้ประชาชน โรงเรียน และหน่วยงานราชการนำไปปลูกและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นจำนวนกว่า 430,000 กล้า

กลยุทธ์ที่ 3 : ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรในแต่ละกลุ่มอาชีพมีศักยภาพและความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพทั้งในด้านการเกษตร ปศุสัตว์และประมง โดยสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการบำรุงปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือนและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนให้ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 4 : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ด้วยการอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ฯ ให้แก่ประชาชนที่สนใจจำนวน 400 ราย ขยายผลสู่เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสระแก้วและฉะเชิงเทรา จำนวนรวม 168 ราย พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในรูปแบบบ่อน้ำตื้น จำนวน 30 บ่อ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมอาหารกลางวันให้กับโรงเรียน โดยการดำเนินการทุกกิจกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ฯ สามารถคัดเลือกเกษตรกรเพื่อนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ 16 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพจำนวน 18 กลุ่ม โดยในภาพรวมของผลจากการพัฒนาอาชีพส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ฯ มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 60,000 บาทต่อคนต่อปี นอกจากนั้น ได้ขยายผลความสำเร็จไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสระแก้ว รวม 14 โรง ซึ่งช่วยสร้างโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้วิธีการทำการเกษตร ทั้งยังช่วยให้โรงเรียนมีวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนอย่างเพียงพอ โดยแต่ละปีมีผู้สนใจเข้าศึกษาดูงาน เข้ารับการอบรม ขอรับบริการด้านด้านต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยน้ำชีวภาพ หญ้าแฝก ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับผลความสำเร็จของศูนย์ฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2559 ถึงเดือนตุลาคม 2560 มีจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 240,987 คน โดยมีคณะศึกษาดูงานต่างชาติ จำนวน 23 คณะ 459 คน อาทิเช่น คณะผู้ปกครองดั้งเดิมแห่งรัฐไนเจอร์ สหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย คณะวิทยาลัยป้องกันประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย คณะผู้เข้าร่วมประชุม ASEM Symposium on Inter-Regional Partnership for Sustainable Development และคณะนักเรียนทหารสหรัฐอเมริกา จากหน่วยงาน Army ROTC เป็นต้น

❖ **ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2561**

1. งานศึกษาวิจัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 –พ.ศ. 2561 ได้ทำการศึกษา วิจัย ทดลองมาแล้วทั้งสิ้น จำนวน 132 เรื่อง สามารถนำไปขยายผลสู่เกษตรกรจำนวน 52 เรื่อง และนำมาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมหลักจำนวน 13 เรื่อง และในปี 2561 มีการศึกษาวิจัยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยในสาขาการพัฒนาเกษตรกรรมพืช

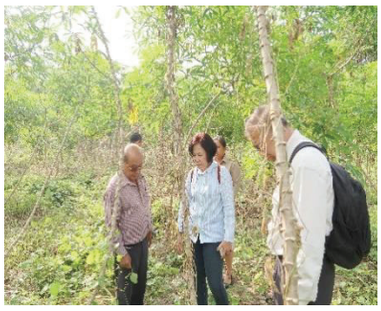

2. งานขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัย ขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 12,403 ครัวเรือน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนมีรายได้เฉลี่ย 60,000 บาท ต่อคนต่อปี โดยแบ่งการขยายผลตามกลยุทธ์ได้ 4 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 : ด้านสาธิตพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยมุ่งเน้นกิจกรรมสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบในการประกอบอาชีพการเกษตร ปศุสัตว์ การปรับปรุงบำรุงดิน และงานศิลปาชีพ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการเพื่อนำไปปรับใช้กับที่ทำกินของตัวเองได้อย่างเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 : เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรและเยาวชนในพื้นที่รอบศูนย์ฯ เห็นคุณค่า ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทำการเกษตรด้วยวิธีอินทรีย์ โดยจัดอบรมปลูกจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่เยาวชนจากโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 310 ราย คัดเลือกกล้าไม้ที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพื่อปลูกเสริม และผลิตกล้าไม้ประเภทต่าง ๆ เช่น สมุนไพร ไม้กินได้ ไม้มีคุณค่าและกล้าไม้ประจำถิ่น แจกจ่ายให้ประชาชน โรงเรียน และหน่วยงานราชการนำไปปลูกและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เป็นจำนวนกว่า 270,000 กล้า

กลยุทธ์ที่ 3 : ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรในแต่ละกลุ่มอาชีพมีศักยภาพและความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพทั้งในด้านการเกษตร ปศุสัตว์ และประมง โดยสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการบำรุงปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี ส่งเสริมสนับสนุนสายพันธุ์สัตว์ชนิดต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือนและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนให้ความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 4 : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ด้วยการอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ฯ ให้แก่ประชาชนที่สนใจจำนวน 250 ราย ฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียงจำนวน 50 ราย พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในรูปแบบบ่อน้ำตื้นจำนวน 30 บ่อ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมอาหารกลางวันให้กับโรงเรียน โดยการดำเนินการทุกกิจกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. ด้านการขยายผลความรู้ การนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถคัดเลือกเพื่อนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ 15 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 18 กลุ่ม โดยในภาพรวมของผลจากการพัฒนาอาชีพส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ฯ มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 60,000 บาท ต่อคนต่อปี

2. การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสระแก้ว รวม 14 โรง ซึ่งช่วยสร้างโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้วิธีการทำการเกษตร ทั้งยังช่วยให้โรงเรียนมีวัตถุดิบ เพื่อประกอบอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนอย่างเพียงพอ

3. การสนับสนุนและอนุรักษ์สัตว์สายพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไก่เขาหินซ้อน ไก่พื้นเมืองเหลืองหางขาว เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ ปลาดุกอุยเทศ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเพื่อนำไปผลิตทดแทนเป็นพันธุ์ใหม่รุ่นต่อไป

4. ในแต่ละปีมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน การขอรับบริการด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำอาหารแปรรูป การถนอมอาหาร ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับผลความสำเร็จของศูนย์ฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2560 ถึงเดือนตุลาคม 2561 มีจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ จำนวน 178,388 คน โดยมีคณะศึกษาดูงานต่างชาติ จำนวน 1,639 คน เช่น นักการทูตระดับภาคกลางจากกลุ่มประเทศแอฟริกา เอเชีย-แปซิฟิก คณะเกษตรผู้นำจังหวัดเบ๊นแจ (Bến Tre) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นต้น

❖ **ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2562**

1. งานศึกษาวิจัย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 – 2562 ได้ทำการศึกษา วิจัย ทดลองมาแล้วทั้งสิ้น จำนวน 132 เรื่อง สามารถนำไปขยายผลสู่เกษตรกรจำนวน 52 เรื่อง และนำมาจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมหลัก จำนวน 13 เรื่อง และในปี 2562 มีการศึกษาวิจัย จำนวน 1 เรื่อง คืองานวิจัยเรื่อง ผลของการใช้สารปรับปรุงดิน ร่วมกับน้ำหมักชีวภาพต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตมันสำปะหลังในดินทราย ชุดดินสัตหีบ

2. การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

- **นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และงานทดสอบสาธิตที่ประสบผลสำเร็จถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่ประชาชน**

ในปี 2562 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียงให้กับเกษตรกร จำนวน 60 ครัวเรือน ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 250 ราย จัดทำแปลงสาธิตแปลงต้นแบบการผลิตพืชผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นแปลงต้นแบบการผลิตพืชที่มีระบบการผลิตพืชที่สมบูรณ์ มีเกษตรกร ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ ไม่ต่ำกว่า 1,500 ราย ขยายผลสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายใต้แผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 14 โรง

- **นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาและงานทดสอบสาธิตด้านการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ประสบผลสำเร็จ ถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป**

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินการสาธิตในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการส่วนพระองค์บางคล้า สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลงและขยายเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมและกำจัดโรคเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร สาธิตการทำปุ๋ยหมัก สาธิตการทำเกษตรยั่งยืน สาธิตเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่บ้านธารพูด สาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน สาธิตศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง สาธิตระบบควบคุมการให้น้ำพืชแบบไร้สาย

- **ส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรชุมชนเครือข่าย ให้สามารถพึ่งตนเองได้**

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ขยายผลสำเร็จสู่เกษตรกรและประชาชนที่สนใจในรูปแบบของกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และการให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการ 60 พรรษา 60 หมู่บ้าน ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งกำหนดให้มีกิจกรรมการติดตามผลการฝึกอบรมการพัฒนาแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาฯ สู่เยาวชน ประชาชนใน 60 หมู่บ้าน กิจกรรมการฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง จำนวน 50 ราย การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 300 ราย การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง) จำนวน 300 ราย การฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยให้กับเยาวชน จำนวน 40 ราย

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเพื่อให้สามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. ด้านการขยายผลความรู้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 12,403 ครัวเรือน และการนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ฯ สามารถคัดเลือกและนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ จำนวน 15 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 18 กลุ่ม ผลจากการพัฒนาอาชีพทำให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ฯ มีความเป็นอยู่ดีขึ้นมีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 60,000 บาท ต่อคน

2. การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสระแก้ว รวม 14 โรง ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการขยายผลสู่ผู้ปกครองของนักเรียนให้ได้ความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเกษตร ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนและอนุรักษ์สัตว์สายพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไก่เขาหินซ้อน ไก่พื้นเมืองพันธุ์เหลืองหางขาว เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ ปลาดุกอุยเทศ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเพื่อนำไปผลิตทดแทนเป็นพันธุ์ใหม่รุ่นต่อไป

4. ในแต่ละปีมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน การขอรับบริการด้านต่าง ๆเพิ่มมาขึ้น เช่น การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำอาหารแปรรูป การถนอมอาหาร ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับ ผลความสำเร็จของศูนย์ฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2561 ถึงเดือนกันยายน 2562 มีผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯเป็นจำนวนทั้งสิ้น 136,414 คน

5. การขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาอบรม ระหว่างเดือนตุลาคม 2561 – กันยายน 2562 จำนวน 1,066 คน โดยหลักสูตรที่มีผู้เข้าอบรมสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่

1) การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป จำนวน 306 ราย
2) การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานของพ่อ “อยู่อย่างพอเพียง” จำนวน 300 ราย
3) การส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน จำนวน 210 ราย
4) รักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริ ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน 210 ราย
5) การฝึกอบรมเกษตรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง จำนวน 50 ราย

คณะดูงานจากสาธารณรัฐบังกลาเทศ

คณะดูงานจากสาธารณรัฐเบนิน

❖ **ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2563**

1. งานศึกษาวิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินโครงการจัดทำตัวชี้วัดศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพื่อเชื่อมโยงหรือใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา และงานทดสอบ สาธิต ของศูนย์ศึกษาฯ เพื่อเป็นการวัดผลสำเร็จและขยายแนวคิดของการพัฒนาให้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้นสู่ระดับภูมิภาคและระดับสากล จึงได้มีการเก็บบันทึกข้อมูลตัวชี้วัดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของศูนย์ฯ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้ และตัวชี้วัดด้านการพัฒนาการเกษตร โดยดำเนินการตามคู่มือตัวชี้วัด ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้แสดงการชี้วัดผลการพัฒนาในแต่ละด้านว่ามีการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร อีกทั้งยังใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีทิศทางและกรอบมาตรฐานเดียวกันอย่างเป็นระบบ

2. การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

1) นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และงานทดสอบสาธิตที่ประสบผลสำเร็จถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไป และการขยายผลสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 14 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วและจังหวัดฉะเชิงเทรา ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียง ให้กับเกษตรกร จำนวน 130 คน ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ ให้กับเยาวชน จำนวน 250 คน

2) นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา และงานทดสอบสาธิตด้านการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ประสบผลสำเร็จ ถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายและประชาชน โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการฯ เช่น การรณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำและปรับปรุงสภาพแวดล้อม สาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพสารไล่แมลงและขยายเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมและกำจัดโรคพืชเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร สาธิตศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง ส่งเสริมการเลี้ยงชันโรงเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาฯ ได้ดำเนินการในพื้นที่ขยายผลของศูนย์ ได้แก่ สาธิตเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่บ้านธารพูด (พื้นที่ 33 ไร่) โครงการสาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการส่วนพระองค์บางคล้า (พื้นที่ 114 ไร่)

3) ส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรชุมชนเครือข่าย ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งในปี 2563 ศูนย์ศึกษาฯ ได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกร เช่น โครงการ 60 พรรษา 60 หมู่บ้าน 6 ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต การฝึกอบรมเกษตรกรต้นแบบกับการพัฒนาแบบพอเพียง ให้กับเกษตรกร จำนวน 50 คน การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป จำนวน 400 คน การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อให้กับเยาวชน จำนวน 360 คน การฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อย ให้กับเยาวชน จำนวน 40 คน การฝึกอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 20 คน ส่งเสริมงานด้านศิลปาชีพสู่โรงเรียนและงานทำเตาอเนกประสงค์หมู่บ้านรอบศูนย์ ส่งเสริมการผลิตและใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดี ในพื้นที่ 3 ตำบล ตำบลละ 50 ไร่ รวมพื้นที่ 150 ไร่ ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือน จำนวน 100 คน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินในนาข้าว จำนวน 30 คน

4) พัฒนาศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้สามารถรองรับการศึกษาดูงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปี 2563 ดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 แห่ง เพื่อเป็นสถานที่สำหรับถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกร ซึ่งศูนย์ฯ ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ไว้ในพื้นที่ต่าง ๆ ของหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ สำหรับใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเกษตรกรทั่วไป ให้มีศักยภาพเพียงพอและเหมาะสมต่อการศึกษาดูงาน

5) การพัฒนาศูนย์ศึกษาฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาฯ ได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของโครงการรักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาป่าไม้ ช่วยเพิ่มพื้นที่ป่า จำนวน 910 ไร่

6) การจัดการแปลงเกษตรที่ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตการเกษตร เพื่อส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีของประชาชน ด้วยเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปลูกข้าวเพื่อใช้ทำเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดี ศูนย์ศึกษาฯ จึงได้ดำเนินกิจกรรมแปลงเรียนรู้การผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ เพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้เรื่องข้าว ให้เกษตรกรได้เข้าศึกษาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติและเยี่ยมชม

3. โครงการนิทรรศการวันครบรอบสถาปนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

เนื่องในโอกาสวันครบรอบการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วันที่ 8 สิงหาคม 2522 ในการที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแนวพระราชดำริให้พิจารณาพัฒนาพื้นที่ที่ราษฎรน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยให้ดำเนินการสำรวจที่ดินอย่างละเอียดเพื่อจัดแบ่งส่วนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ทั้งในด้านชลประทาน เกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมงตลอดจนการสาธิตอุตสาหกรรมในครัวเรือน และให้ดำเนินงานเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านการเกษตรที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะเป็นสถานที่ให้เกษตรกร และผู้สนใจได้เข้ามาศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ตรงตามความต้องการพื้นฐานของภูมิสังคมปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาพื้นที่รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเป็นตัวอย่างแก่การพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต อีกทั้ง เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเจริญพระชนมพรรษา 88 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม 2563 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จัดงานนิทรรศการฯ ภายใต้ชื่อ “ต่อยอด ชีวิตวิถีใหม่ ไปกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ” เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจ แนวพระราชดำริและผลสำเร็จจากการพัฒนาโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนจากทั่วประเทศได้รับรู้ รับทราบ และสามารถน้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ชุมชน

ในปี 2563 ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จัดนิทรรศการฯ ขึ้น ระหว่างวันที่ 10 – 12 สิงหาคม 2563 โดยมี นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี ประธานกรรมการบริหารโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เดินทางไปเป็นประธานในพิธีเปิดนิทรรศการ "ต่อยอด ชีวิตวิถีใหม่ ไปกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ" ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมี นายระพี ผ่องบุพกิจ ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา นายดนุชา สินธวานนท์ เลขาธิการ กปร. นางสาวเกษร จำปา ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ร่วมให้การต้อนรับ

4. แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19)

ด้านบุคลากร

มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

1) ตรวจคัดกรองก่อนเข้าปฏิบัติงาน (ตรวจวัดอุณหภูมิ ติดสติ๊กเกอร์)

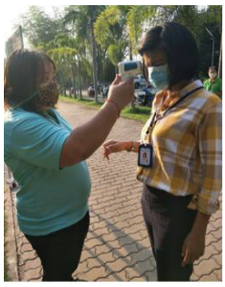

2) ให้บุคลากรสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าเพื่อป้องกันไวรัสโคโรนาในสถานที่ทำงาน สถานที่ชุมชน และล้างทำความสะอาดมือด้วยแอลกอฮอล์หรือสบู่บ่อย ๆ

3) ให้เจ้าหน้าที่ทุกคนรายงานหากมีการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีการระบาดของโควิด-19 สถานที่ที่มีความเสี่ยงหรือสัมผัสใกล้ชิดกับผู้มีประวัติป่วยด้วยโรคโควิด - 19 กับหัวหน้างาน

4) งด/หลีกเลี่ยงการเดินทางไปราชการหรือออกนอกพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉิน โควิด - 19

5) ปรับรูปแบบการเข้าแถวเคารพธงชาติ ให้มีระยะห่างระหว่างบุคคล 1-2 เมตร และสลับวันเข้าแถวระหว่างฝ่าย

ด้านรูปแบบการบริการ

1) ผู้เข้ามาติดต่อราชการต้องผ่านจุดคัดกรองบริเวณด้านหน้าศูนย์ศึกษาฯ

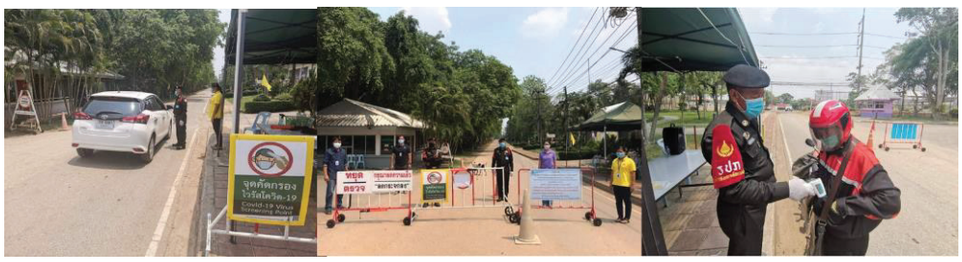

2) ประชาสัมพันธ์ประกาศการงดใช้สถานที่ศูนย์ศึกษาฯ เพื่อการชุมนุม การพักผ่อน ออกกำลังกาย เล่นน้ำ ผ่านเว็บไซต์ เพจศูนย์ฯ สื่อออนไลน์ การติดประกาศ รถกระจายเสียง และทำหนังสือแจ้งไปยังท้องถิ่น

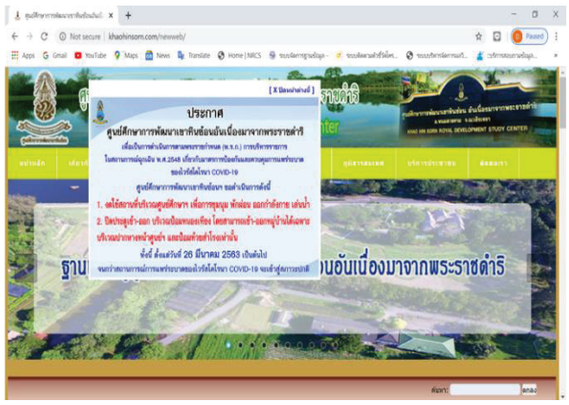

3) ให้บริการติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ และเพจศูนย์ศึกษาฯ

4) เผยแพร่องค์ความรู้ฯ ผ่านเว็บไซต์และเพจศูนย์ศึกษาฯ

ด้านการให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ลูกจ้างได้รับผลกระทบจากโควิด - 19

1) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างอาชีพสู้ภัยโควิด 19 เรื่องการเพาะเห็ดฟางในตะกร้า ให้กับเจ้าหน้าที่ คนงานรายวัน

2) ผลิตแจกจ่ายหน้ากากผ้าให้กับเจ้าหน้าที่ คนงาน เพื่อใช้ป้องกันโควิด - 19

3) ผลิตเจลแอลกอฮอล์ แอลกอฮอล์ล้างมือ สบู่เหลวล้างมือ ให้บริการในบริเวณอาคารสถานที่ต่าง ๆ ของศูนย์ฯ

4) จัดสวัสดิการเซทอาหารกลางวันจานเดียว ณ โรงครัว ในราคาย่อมเยาให้กับเจ้าหน้าที่

5) แจกจ่ายผลผลิตของศูนย์ฯ ได้แก่ ข้าวโพดต้ม เป็ด ไข่เป็ด เป็นต้น

ด้านอาคารสถานที่

1) ปิดเส้นทาง ให้สามารถเข้า-ออก ศูนย์ฯ ได้ทางเดียว

2) งดใช้สถานที่และบริการตามประกาศ

3) ทำความสะอาดอาคาร สถานที่

โครงการ/กิจกรรมการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร และศูนย์เรียนรู้ หรือ เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามศักยภาพของศูนย์ศึกษาฯ

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ทางสื่อออนไลน์

โครงการกล้าอิ่มสุข

แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ผักให้กับประชาชนทั่วไป โดยสามารถมารับได้ด้วยตนเองและจัดส่งทางไปรษณีย์ โดยประชาชน 1 คน จะได้รับเมล็ดพันธุ์ผัก จำนวน 5 ชนิด

ลำดับ	พืช
1	ต้นหิรอราพอม
2	ต้นหิรอราว
3	ต้นเขียว
4	ต้นผ่า
5	ต้นผาขอทาน
6	ต้นรูป
7	ข่าวโพดสีทอง
8	ข่าวโพดเครือนอยุธยา
9	กระเจี๊ยบแดง
10	กระเจี๊ยบเขียว
11	หมาย่อเอียดเดือ
12	มะเขือเปราะ
13	น้ำผ้า
14	มันฝรั่ง
15	มะเขือหยกยุพาพา
16	บวบหอมเนียม
17	มะละกอ
18	พริกขี้หนู
19	ขมิ้นชัน
20	ขอบหอม
21	กระเจี๊ยบเขียวแก้ว
22	ต้นสีนธร
23	ข่าวโพดลักษาย
24	ต้นขุนสีนวง

ยอดแจกจ่าย

- รับที่บริเวณหน้าทางเข้าศูนย์ฯ จำนวน 530 คน
- บริการจัดส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 160 คน

รวมจำนวน 690 คน

โครงการตู้ปันสุข

ศูนย์ศึกษาฯ ได้จัดวางตู้ปันสุขไว้บริเวณด้านหน้าศูนย์ฯ โดยจะมีอาหารแห้ง ของใช้ และต้นกล้าพืชผัก เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 สามารถนำไปใช้ได้

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเพื่อให้สามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. ด้านการขยายผลความรู้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 12,403 ครัวเรือน และการนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ฯ สามารถคัดเลือกและนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ จำนวน 15 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 18 กลุ่ม ผลจากการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ฯ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 60,000 บาท ต่อคน

2. การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและสระแก้ว รวม 12 โรง ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการขยายผลสู่ผู้ปกครองของนักเรียนให้ได้ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเกษตร ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนและอนุรักษ์สัตว์สายพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไก่เขาหินซ้อน ไก่พื้นเมืองพันธุ์เหลืองหางขาว เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเพื่อนำไปผลิตทดแทนเป็นพันธุ์ใหม่รุ่นต่อไป

4. ในแต่ละปีมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน การขอรับบริการด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำอาหารแปรรูป การถนอมอาหาร ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับผลความสำเร็จของศูนย์ฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนกันยายน 2563 มีผู้เข้าเยี่ยมชมศูนย์ฯ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 44,903 คน

5. การขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาฯ ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาอบรม ระหว่างเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนกันยายน 2563 มีผู้รับการฝึกอบรม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 550 คน

❖ **ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2564**

1. งานศึกษาวิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาของศูนย์ฯ แล้วเสร็จ จำนวน 130 เรื่อง อยู่ระหว่างการดำเนินงาน จำนวน 7 เรื่อง รวมทั้งหมด 137 เรื่อง ประกอบด้วย

1) ด้านการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน 40 เรื่อง
2) ด้านการพัฒนาพืช จำนวน 61 เรื่อง
3) ด้านการพัฒนาปศุสัตว์ จำนวน 10 เรื่อง
4) ด้านการพัฒนาประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 14 เรื่อง
5) ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน 5 เรื่อง

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินโครงการจัดทำตัวชี้วัดศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เพื่อเชื่อมโยงหรือใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา และงานทดสอบ สาธิตของศูนย์ศึกษาฯ เพื่อเป็นการวัดผลสำเร็จ

และขยายแนวคิดของการพัฒนาให้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับยิ่งขึ้นสู่ระดับภูมิภาคและระดับสากล จึงได้มีการเก็บบันทึกข้อมูลตัวชี้วัดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาฯ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้ และตัวชี้วัดด้านการพัฒนาการเกษตร โดยดำเนินการตามคู่มือตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้แสดงการชี้วัดผลการพัฒนาในแต่ละด้านว่ามีการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร อีกทั้งยังใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีทิศทางและกรอบมาตรฐานเดียวกันอย่างเป็นระบบ

2. การขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้

2.1 พัฒนาฐานการเรียนรู้และปรับปรุงจุดสาธิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 13 ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. สาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า พื้นที่ 114 ไร่

2. ขยายพันธุ์หญ้าแฝก 28 สายพันธุ์ โดยรวบรวมแล้ว 16 สายพันธุ์ และอยู่ระหว่างรวบรวมอีก 12 สายพันธุ์

3. สาธิตพรรณพืชในโครงการ อพ.สธ. เป็นการรวบรวมพันธุ์พืชในพื้นที่ 50 ไร่

4. สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง ขยายเชื้อจุลินทรีย์ ควบคุมและกำจัดโรคพืช เพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ได้แก่

- ผลิตน้ำหมักชีวภาพ จำนวน 14,300 ลิตร
- ผลิตซุปเปอร์ พด.6 จำนวน 1,700 ลิตร
- ผลิตซุปเปอร์ พด.7 จำนวน 3,200 ลิตร
- ขยายเชื้อจุลินทรีย์ฯ (ไตรโคเดอร์มาร์ บิวเวอร์เรีย และเมตาไรเซี่ยม) จำนวน 200 กิโลกรัม และแจกจ่ายให้กับเกษตรกร จำนวน 900 คน

5. สาธิตการทำปุ๋ยหมัก ให้บริการสาธิตการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง ปุ๋ยหมักมูลไส้เดือน แก่ผู้สนใจทั่วไปไม่ต่ำกว่า 50,000 คนต่อปี และผลิตปุ๋ยหมัก จำนวน 350 ตัน

6. สาธิตการทำเกษตรยั่งยืน พื้นที่ 1 ไร่ เป็นฐานเรียนรู้ให้เข้าศึกษาดูงานไม่ต่ำกว่า 50,000 คนต่อปี

7. สาธิตเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่บ้านธารพูด พื้นที่ 33 ไร่ เป็นแปลงสาธิตรูปแบบการทำเกษตรผสมผสานและเป็นจุดสาธิตการใช้ประโยชน์ดิน น้ำ ป่าไม้

8. สาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน พื้นที่ 65 ไร่ เป็นแปลงรวบรวมพันธุ์ไม้ผล แปลงพืชปุ๋ยสด และแปลงสบู่ดำ

9. สาธิตการสร้างพันธุ์ลูกผสมสองชั้นในพืชผักรับประทานผล (ข้าวโพด ถั่วฝักยาว) พื้นที่ 6 ไร่ เป็นการสาธิตการปลูกข้าวโพดข้าวเหนียวหวานพันธุ์ฉัตรเงิน ฉัตรทอง และถั่วฝักยาวพุ่มพันธุ์เขาหินซ้อน พันธุ์พนมสารคาม

10. สาธิตศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง พื้นที่ 10 ไร่ เป็นต้นแบบของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการเกษตร โดยมีผู้เข้าศึกษาดูงาน ไม่ต่ำกว่า 50,000 คนต่อปี

11. แปลงเรียนรู้การผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ พื้นที่ 12 ไร่ และมีเกษตรกรเข้าอบรม จำนวน 30 คน

12. สาธิตการทอผ้า การทอเสื่อ การจักสานเส้นใยพืช การตีเหล็ก โดยมีผู้เข้าศึกษาดูงานไม่ต่ำกว่า 50,000 คนต่อปี

13. สาธิตการเดินเส้นลายทอง โดยมีผู้เข้าศึกษาดูงานไม่ต่ำกว่า 50,000 คนต่อปี

2.2 ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า

เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรและเยาวชน ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการทำเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย

1. ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ฯ ในกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งสิ้น 1,350 คนต่อปี และ ผลิตกล้าไม้ 270,000 กล้าต่อปี ประกอบด้วย

1) ผลิตกล้าไม้กินได้ เป้าหมาย100,000 กล้า แจกจ่ายเกษตรกร 500 คน

2) ผลิตกล้าไม้ประจำถิ่นที่มีคุณค่าเป้าหมาย100,000 กล้า แจกจ่ายเกษตรกร 650 คน

3) ผลิตต้นกล้าไผ่ เป้าหมาย 10,000 กล้า แจกจ่ายเกษตรกร 200 คน

4) การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชเพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเป้าหมาย 60,000 ต้น

2. ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ฯ กิจกรรมปรับปรุงบำรุงดินและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งสิ้น 255 คนต่อปี และ 450 ตัวอย่างต่อปี ประกอบด้วย

1) ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด พื้นที่ 1,500 ไร่ โดยสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปอเทือง 49 คน และเมล็ดพันธุ์ถั่วพร้า 46 คน รวมทั้งสิ้น 95 คน

2) ส่งสริมการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค (บ่อน้ำตื้น)จำนวน 30 บ่อ

3) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียงให้แก่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรม 130 คน

4) วิเคราะห์ดิน - วัสดุปรับปรุงดิน และสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดินอย่างง่ายพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและเกษตรกรโดยรอบ เพื่อเพิ่มศักยภาพระบบงานเกษตร เป้าหมาย 14 โรงเรียน โดยตรวจวิเคราะห์ดินจำนวน 221 ตัวอย่าง

5) วิเคราะห์ดิน - วัสดุปรับปรุงดิน และสนับสนุนชุดตรวจวิเคราะห์ดินอย่างง่ายพื้นที่โครงการ 60 พรรษา 60 หมู่บ้าน 6 ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต (ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิต) เพื่อเพิ่มศักยภาพระบบงานเกษตร เป้าหมาย 15 หมู่บ้าน โดยตรวจวิเคราะห์ จำนวน 229 ตัวอย่าง

3. ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ฯ ในกิจกรรมสนับสนุนโรงเรียนและโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งสิ้น 34 โรงเรียนต่อปี และ 258 คนต่อปี ประกอบด้วย

1) ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 5 โรงเรียน ผู้เข้าร่วมอบรม 258 คน

2) การขยายผลสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายใต้แผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 14 โรงเรียน เป็นการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร ก้อนเชื้อเห็ด พันธุ์ไม้ผล และกล้าหญ้าแฝก

3) สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันให้กับโรงเรียน จำนวน 15 โรงเรียน โดยสนับสนุนก้อนเชื้อเห็ดโรงเรียนละ 500 ก้อน

2.3 ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพให้กับเกษตรกร

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ขยายผลองค์ความรู้สู่เกษตรกร โดยมีการส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ซึ่งปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวนทั้งหมด 20 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 246 คน ได้แก่

1) กลุ่มอาชีพด้านการเกษตร จำนวน 12 กลุ่ม
2) กลุ่มอาชีพด้านการเพาะเห็ด จำนวน 1 กลุ่ม
3) กลุ่มอาชีพด้านประมง จำนวน 2 กลุ่ม
4) กลุ่มอาชีพด้านสมุนไพร จำนวน 2 กลุ่ม
5) กลุ่มอาชีพแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 2 กลุ่ม
6) กลุ่มศิลปาชีพ จำนวน 1 กลุ่ม

ภาพกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพให้กับเกษตรกร

2. ส่งเสริมอาชีพสมาชิกสหกรณ์ ด้านประมง ปศุสัตว์ และการปลูกผัก เพื่อรวบรวมพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรและจัดจำหน่าย โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สมาชิกนำไปปฏิบัติ

1) เชิญชวนสหกรณ์การเกษตรหินแร่พัฒนา จำกัด เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้แก่ กิจกรรมงานวันดินโลก กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ

2) สนับสนุนพันธุ์กบเนื้อ และปลากินพืช จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ จำนวน 60 คน เพื่อขยายผลตามแนวทางการวิเคราะห์ร่วมกัน

3) ติดตามประเมินผล โดยสหกรณ์ กลุ่มส่งเสริมสหกรณ์ และงานประมง สามารถเลี้ยงได้โดยไม่กระทบช้างป่าและมีผลกำไรพอสมควร และใช้น้ำน้อยสามารถเลี้ยงได้ในบริเวณบ้านโดยใช้น้ำประปา

4) สหกรณ์ต่อยอดการเลี้ยงกบเนื้อ โดยร่วมกับงานประมงจัดหาพันธุ์ กบเนื้อ อาหารกบ ยาปฏิชีวนะ และวัสดุอุปกรณ์ โดยใช้เงินทุนส่งเสริมอาชีพของสหกรณ์ ซึ่งได้รับอุดหนุนมาจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้สมาชิกยืมไม่มีดอกเบี้ยไปเลี้ยงกบเนื้อ เพื่อการบริโภคและจำหน่าย โดยสหกรณ์การเกษตรหินแร่พัฒนา จำกัด ส่งเสริมครั้งแรก 23 คน ปัจจุบันมีสมาชิกเลี้ยงกบเนื้อและปลา จำนวน 69 คน

5) ส่งเสริมสหกรณ์จัดหาตลาด โดยการรวบรวมจากสมาชิก และบุคคลภายนอกที่ได้รับการส่งเสริมอาชีพจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยมีพันธสัญญาให้การรับซื้อและจัดจำหน่ายลูกกบเนื้อ เพื่อประกันความเสี่ยงของสหกรณ์และสมาชิก

6) ส่งเสริมและสนับสนุนสมาชิกสหกรณ์ กิจกรรม “สมาชิกอยู่บ้านปลอดภัยไร้โควิด” จำนวน 50 คน ร่วมกับ งานประมง งานปศุสัตว์ งานส่งเสริมการเกษตร และงานวิชาการเกษตร ฯลฯ เพื่อดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงกบเนื้อ ปลาดุก ผักสวนครัวรั้วกินได้บริเวณบ้านและพื้นที่มีแหล่งน้ำ

7) สร้างและร่วมมือกับเครือข่าย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่ากระดาน สังกัดสำนักงานปฏิรูปที่ดินฉะเชิงเทรา รวบรวมผักพื้นบ้านของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจและสมาชิกสหกรณ์ เพื่อพัฒนาคุณภาพและผลิตภัณฑ์ ส่งจำหน่าย ณ ห้างโรบินสัน ฉะเชิงเทรา ณ ปี 2564 มีการส่งจำหน่ายผักพื้นบ้านและพืชผักทั่วไป ให้แก่ ห้างโรบินสัน ฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี (ผักจริงใจ) และส่งจำหน่ายพืชผักผลไม้ ให้แก่ห้างแม็คโคร 7 สาขา มีปริมาณการจำหน่าย สัปดาห์ละประมาณ 2,000 กิโลกรัม มูลค่าเงินสดที่ชุมชนได้รับสัปดาห์ละประมาณ 102,000 บาท

งานส่งเสริมสหกรณ์ฯ ประสานแผนกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อจัดหาเงินทุนจัดสร้างห้องบรรจุภัณฑ์ปลอดเชื้อ ห้องแปรรูปสินค้าเกษตร (ส่วนเหลือ) และรถยนต์บรรทุกปรับอุณหภูมิในการขนส่งสินค้าของสมาชิกไม่ให้เน่าเสียง่าย จำนวน 3 ล้านบาท สร้างเงิน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ปัจจุบันมีแม่บ้านและผู้สูงอายุชุมชนบ้านหินแร่และพื้นที่ใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และรวบรวมผลิตผลเกษตรของสหกรณ์ มีรายได้เพิ่มวันละ 300 - 750 บาท จำนวน 15 คน

ภาพกิจกรรมส่งเสริมอาชีพสมาชิกสหกรณ์ ด้านประมง ปศุสัตว์ และการปลูกผัก

ภาพกิจกรรมส่งเสริมอาชีพสมาชิกสหกรณ์ ด้านประมง ปศุสัตว์ และการปลูกผัก

2.4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

ส่งเสริมกิจกรรมการขยายผลด้านการพัฒนาที่ดิน โดยแนะนำให้ความรู้กับเกษตรกรเรื่องการผลิตปุ๋ยหมัก โดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรมาใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งได้สาธิตกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น การผลิตปุ๋ยหมักจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.1 การผลิตน้ำหมักชีวภาพ จากสารเร่งซุปเปอร์ พด.2 การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมเชื้อสาเหตุโรคพืช จากสารเร่งซุปเปอร์ พด.3 และการผลิตสารไล่แมลงจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.7 และการผลิตฮอร์โมนพืช พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในรูปแบบบ่อน้ำตื้น และช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ดังนี้

1. ส่งเสริมด้านการพัฒนาที่ดิน จำนวน 561 ไร่

2. ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต โดยมีกิจกรรมนำผลผลิตที่เหลือจากการเกษตรมาผลิตเป็นน้ำหมักชีวภาพ จำนวน 3,000 ไร่

ภาพการส่งเสริมด้านการพัฒนาที่ดินและการใช้สารอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี

3. ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค (บ่อน้ำตื้น) ให้กับเกษตรกรที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคและบริโภค ดำเนินการสนับสนุนตั้งแต่ปี 2548 - 2564 รวมทั้งสิ้น 634 บ่อ สามารถใช้ได้ดีจำนวน 597 บ่อ น้ำไม่เพียงพอจำนวน 11 บ่อ น้ำเป็นสนิมจำนวน 5 บ่อ และกลบแล้วจำนวน 21 บ่อ ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ตำบลบ้านซ่อง ตำบลเกาะขนุน และตำบลเขาหินซ้อน

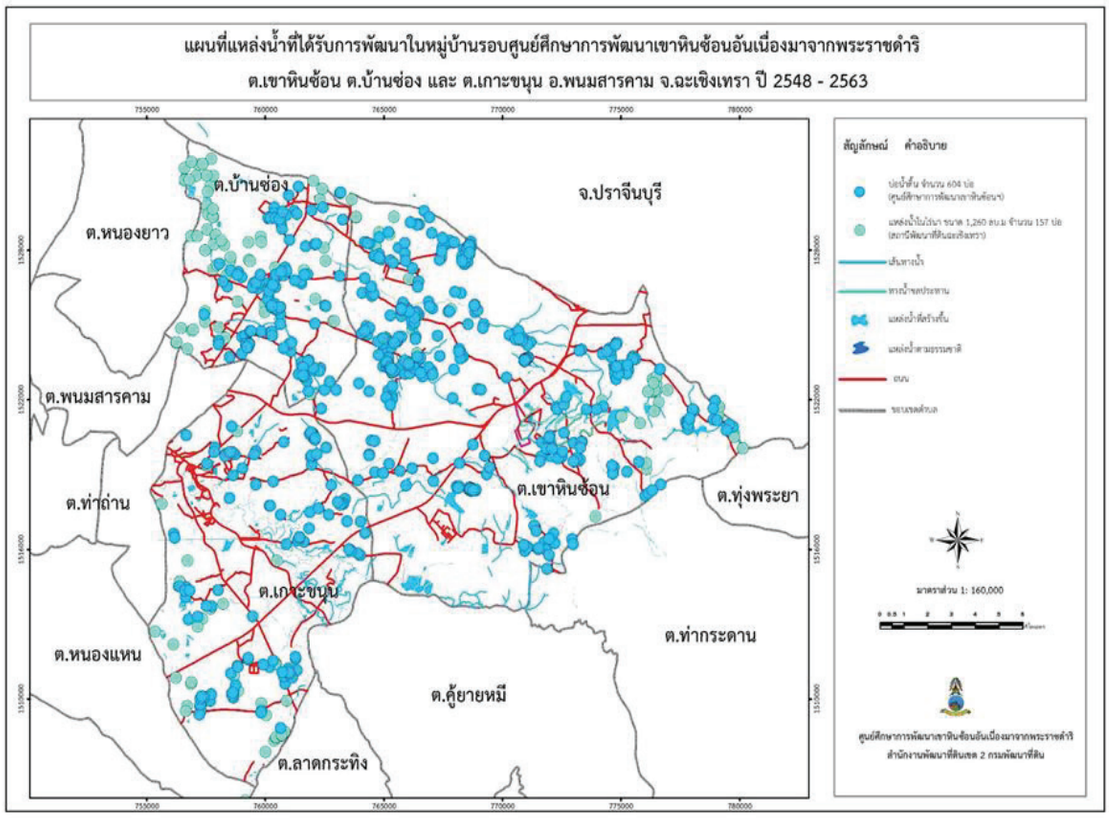

ภาพแผนที่แหล่งน้ำที่ได้รับการพัฒนาในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

ภาพการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค (บ่อน้ำตื้น)

4. ส่งเสริมหมู่บ้านขยายผลบ้านหนองกระทิง

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้าไปส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกรบ้านหนองกระทิงซึ่งเป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่อยู่ใน “โครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์” โดยขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านคนรักษ์ช้างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดทำพื้นที่เกษตรแปลงรวมบ้านหนองกระทิง จำนวน 17 ไร่ มีสมาชิกทั้งหมด 35 ครัวเรือน เข้ามาใช้ประโยชน์ปลูกผักสวนครัวสำหรับบริโภคในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย และผลผลิตที่เหลือจากบริโภคสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวอย่างยั่งยืน

สามารถประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และสามารถอยู่ร่วมกับช้างได้อย่างสมดุล โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินการส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพดินให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน และลดต้นทุนการผลิต มุ่งเน้นให้เกษตรกรนำเอาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน นอกจากนี้ ได้สาธิตและสนับสนุนเทคโนโลยีการให้ปุ๋ยพร้อมระบบน้ำด้วยวาล์วผสมปุ๋ย (Venturi fertilizer injector valve) ให้กับเกษตรกรในพื้นที่แปลงรวมบ้านหนองกระทิง เพื่อความสะดวก ประหยัดเวลา และแรงงาน ในการให้ปุ๋ย

ภาพการพัฒนาระบบให้น้ำหมักชีวภาพร่วมกับน้ำด้วยวาล์วผสมปุ๋ย
(Venturi fertilizer injector valve)

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และศูนย์วิจัยข้าวฉะเชิงเทรา ได้ดำเนินการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ พื้นที่ดำเนินการจำนวน 12 ไร่ มีกิจกรรมที่ดำเนินการ จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่

1) การจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ (การผลิตเมล็ดพันธุ์ ชั้นพันธุ์คัด ชั้นพันธุ์หลัก) ผลผลิต 24,075 กิโลกรัม โดยผ่านมาตรฐาน จำนวน 18,234 กิโลกรัม และไม่ผ่านมาตรฐาน 5,841 กิโลกรัม

2) ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ รวม 300 คน

2.5 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้สามารถรองรับการศึกษาดูงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ขยายผลองค์ความรู้สู่เกษตรกร พัฒนาเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ โดยมีศูนย์เรียนรู้ จำนวน 14 แห่ง ประกอบด้วย ด้านเกษตรผสมผสาน จำนวน 6 แห่ง ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 1 แห่ง ด้านการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ จำนวน 1 แห่ง ด้านเกษตรอินทรีย์ จำนวน 1 แห่ง ด้านการผลิตเชื้อเห็ดครบวงจร จำนวน 1 แห่ง ด้านเกษตรผสมผสานและการเลี้ยงแพะนม จำนวน 1 แห่ง ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 2 แห่ง และด้านการเลี้ยงกบ จำนวน 1 แห่ง ซึ่งมีเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ เข้าศึกษาดูงาน ในปี 2564 จำนวน 629 คน

3. การดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.1 การปรับรูปแบบการอบรมเป็นออนไลน์

หลักสูตรที่อบรมปี 2564 รวมทั้งสิ้น 21 หลักสูตร ได้แก่ อบรมปกติ จำนวน 14 หลักสูตร อบรมออนไลน์จำนวน 6 หลักสูตร และยกเลิกโครงการ จำนวน 1 โครงการ

3.2 กิจกรรมช่วยเหลือประชาชน

1. โครงการกล้าอิ่มสุข season 2

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จัดกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ “มีแล้วแบ่งปัน” โดยมีกิจกรรม “กล้าอิ่มสุข season 2” ดำเนินการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ จำนวน 19 ชนิด โดยเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการจำนวน 5 ชนิด พร้อมดินเพาะกล้าจำนวน 1 กิโลกรัม เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการขอรับเมล็ดพันธุ์จากโครงการ ดังนี้

1) ส่งจดหมายพร้อมเขียนชื่อที่อยู่ในการจัดส่งของกลับ แนบใส่ซองส่งมาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

2) ประชาชนแต่ละรายจะได้รับ เมล็ดพันธุ์ผัก 5 ชนิด และดินปลูก 1 กิโลกรัม

3) ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านทางเพจศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 3 มิถุนายน – 3 สิงหาคม 2564

4) รายการเมล็ดพันธุ์ที่แจกจ่ายมีจำนวนทั้งหมด 19 ชนิด

5) มีผู้ขอรับเมล็ดพันธุ์จากโครงการกล้าอิ่มสุข season 2 จำนวน 735 ราย

ภาพเมล็ดพันธุ์ในโครงการ “กล้า อิ่ม สุข”

2. ขายผลิตภัณฑ์จากเกษตรกร ผ่านช่องทางออนไลน์

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบให้เกษตรกรในพื้นที่ไม่สามารถขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จึงเป็นจุดศูนย์กลางในการนำผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ มาจำหน่าย และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าแบบออนไลน์ โดยสามารถสั่งสินค้าผ่านระบบ Line Official และ Page Facebook มียอดขายในปี 2564 ไม่ต่ำกว่า 350,000 บาท (รวมขายหน้าร้าน)

ภาพ ช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านระบบไลน์ Line Official และ Page Facebook

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. ด้านการขยายผลความรู้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 14,754 ครัวเรือน และการนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนสามารถคัดเลือกและนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้จำนวน 14 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 20 กลุ่ม ผลจากการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรายได้เฉลี่ยประมาณปีละ 60,000 บาทต่อคน

2. การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว รวม 34 แห่ง ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการขยายผลสู่ผู้ปกครองของนักเรียนให้ได้ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเกษตร ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนและอนุรักษ์สัตว์สายพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไก่เขาหินซ้อน ไก่พื้นเมืองพันธุ์เหลืองหางขาว เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเพื่อนำไปผลิตทดแทนเป็นพันธุ์ใหม่รุ่นต่อไป

4. ในแต่ละปีมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน การขอรับบริการด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำอาหารแปรรูป การถนอมอาหาร ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับผลความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนกันยายน 2564 มีผู้เข้าเยี่ยมชม จำนวนทั้งสิ้น 80,200 คน

5. การขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาอบรม ระหว่างเดือนตุลาคม 2563 ถึงเดือนกันยายน 2564 มีผู้รับการฝึกอบรม จำนวนทั้งสิ้น 1,853 คน โดยหลักสูตรที่ได้รับความสนใจ 5 อันดับแรก คือ

- หลักสูตรที่ 1 การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 400 คน
- หลักสูตรที่ 2 การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง) จำนวน 300 คน
- หลักสูตรที่ 3 อบรมการพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) จำนวน 150 คน
- หลักสูตรที่ 4 การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยสูง และได้มาตรฐานสากล จำนวน 150 คน
- หลักสูตรที่ 5 ปุ๋ยหมักเติมอากาศและแหนแดง จำนวน 100 คน (2 รุ่น ๆ ละ 50 คน)

❖ ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ.2565

1. งานศึกษาวิจัย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา โดยมีผลการดำเนินงานแล้วเสร็จ จำนวน 130 เรื่อง อยู่ระหว่างการดำเนินงาน จำนวน 7 เรื่อง รวมทั้งหมด 137 เรื่อง ประกอบด้วย

1) ด้านการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน จำนวน 40 เรื่อง
2) ด้านการพัฒนาพืช จำนวน 61 เรื่อง
3) ด้านการพัฒนาปศุสัตว์ จำนวน 10 เรื่อง
4) ด้านการพัฒนาประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 14 เรื่อง
5) ด้านการพัฒนาป่าไม้ จำนวน 5 เรื่อง

นอกจากนี้ ได้จัดทำตัวชี้วัดเพื่อเชื่อมโยงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา รวมทั้งงานทดสอบ สาธิต เป็นการวัดผลสำเร็จและขยายสู่พื้นที่ให้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง

2. การขยายผลการพัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้

2.1 นำผลการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา มาสาธิตจัดแสดงเป็น “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 สาธิตการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวพื้นที่โครงการพัฒนาส่วนพระองค์บางคล้า พื้นที่ 114 ไร่

2.1.2 สาธิตจุดเรียนรู้หญ้าแฝก ดำเนินการขยายพันธุ์หญ้าแฝก 28 สายพันธุ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านหญ้าแฝกในแปลงสาธิตและขยายพันธุ์ รวมทั้งจัดแสดงระบบและความยาวของรากหญ้าแฝก เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาองค์ความรู้

2.1.3 สาธิตพรรณพืชในโครงการ อพ.สธ. เป็นการรวบรวมพันธุ์พืช พื้นที่ 50 ไร่ อาทิ การปกปักรักษาพันธุกรรมพืช ปลูกรักษาพันธุกรรมพืชในพื้นที่ปลอดภัย อบรมเยาวชนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

2.1.4 สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ สารไล่แมลง และขยายเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมและกำจัดโรคพืช

สาธิตการทำน้ำหมักชีวภาพ

2.1.5 สาธิตการทำปุ๋ยหมัก จัดตั้งจุดเรียนรู้ และจุดสาธิตการผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อสาธิตและฝึกอบรมแก่เกษตรกร และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

2.1.6 สาธิตการทำเกษตรยั่งยืน ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต และถ่ายทอดเทคโนโลยี 1 ไร่ พอเพียง บนแปลงเกษตรยั่งยืนเพื่อเป็นต้นแบบ ด้วยการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาช่วยเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

2.1.7 สาธิตการทำเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่บ้านธารพูด พื้นที่ 33 ไร่ ให้เป็นต้นแบบการพัฒนาด้านดิน น้ำ ป่าไม้ และการเกษตร

2.1.8 สาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน พื้นที่ 64 ไร่ บำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด การใช้ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.1.9 สาธิตการสร้างพันธุ์ลูกผสมสองชั้นในพืชผักรับประทานผล พื้นที่ 6 ไร่ ได้แก่ ข้าวโพดหวานพันธุ์ฉัตรทอง ถั่วฝักยาวพันธุ์พนมสารคาม ถั่วพุ่มพันธุ์เขาหินซ้อน

2.1.10 สาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพื้นที่ 10 ไร่ โดยจัดทำแปลงสาธิตต้นแบบศูนย์เรียนรู้วิถีพอเพียง

2.1.11 สาธิตการปลูกข้าวครบวงจร พื้นที่ 2 ไร่ 6 งาน ดำเนินงานสาธิต ทดสอบการปลูกข้าวครบวงจรในชุดดินจันทึก โดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105

2.1.12 สาธิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ครบวงจร ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์พระราชทานและเมล็ดพันธุ์สำรองเพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ตามแนวพระราชดำริ

2.1.13 สาธิตการเพิ่มผลผลิตหม่อนใบและหม่อนผล ในดินทรายเพื่อแปรรูป โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร จำนวน 50 ราย

สาธิตการแปรรูปหม่อนผลให้แก่เกษตรกร

2.1.14 สถานีตรวจวัดอากาศเขาหินซ้อน ดำเนินการตรวจวัดอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศเขาหินซ้อน โดยมุ่งเน้นการเก็บบันทึกข้อมูลน้ำฝน ความชื้นสัมพัทธ์ ความเร็วลม ความยาวนานแสงแดด การระเหยของน้ำ อุณหภูมิอากาศ และอุณหภูมิดิน เป็นไปอย่างถูกต้องตามกรมอุตุนิยมวิทยา

2.2 นำผลงานศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนา และงานทดสอบสาธิต ที่ประสบผลสำเร็จ ถอดเป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดสู่กลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 รณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยนำมาใช้ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ดินทรายเพื่อให้ดินมีศักยภาพสำหรับการปลูกพืช

2.2.2 ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

2.2.3 ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค โดยขุดเจาะบ่อน้ำตื้น จำนวน 30 บ่อ เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

2.2.4 ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพอเพียง เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และหมู่บ้านขยายผลได้ลด ละ เลิกการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร

2.2.5 ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์และสนับสนุนอาหารกลางวันในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยฝึกอบรมและจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์ และการเพาะเห็ดในถุงพลาสติก ให้แก่โรงเรียน และหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ

2.2.6 การขยายผลสู่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภายใต้แผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จำนวน 8 โรงเรียน ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัด สพฐ. จังหวัดสระแก้ว จำนวน 3 โรงเรียน

2.2.7 ถ่ายทอดองค์ความรู้งานขยายผลส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน และส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพของพื้นที่เกษตรกร โดยอบรมการทำปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ

2.2.8 สนับสนุนจุลินทรีย์เขาหินซ้อนฯ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของธาตุอาหารในดินและใช้ประโยชน์ภายในแปลงสาธิตการปลูกพืชต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาฯ

2.2.9 จัดตั้งศูนย์เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพการผลิตพืชครบวงจรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดทำแปลงศึกษาทดสอบพืชไร่ และพืชสวน แปลงผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ การผลิตน้ำส้มควันไม้ และแปลงสร้างป่าโดยใช้ไม้ผล การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์แหนแดง แมลงหางหนีบ การผลิตไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทย และการเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ภายในศูนย์ศึกษายังมีการสาธิตการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น การแปรรูปเห็ดสวรรค์ ข้าวเกรียบเห็ด น้ำพริกเห็ด น้ำเห็ดพร้อมดื่ม กระยาสารทเห็ด แก้วมังกรกวน แหนมหมูเห็ด และชาเขียวใบหม่อน เป็นต้น

โครงการส่งเสริมการผลิตการแปรรูปและพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง ประจำปี 2565

2.2.10 งานขยายผลปุ๋ยชีวภาพและชีวภัณฑ์สู่เกษตรกร ได้นำผลิตภัณฑ์ปุ๋ยชีวภาพและชีวภัณฑ์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตรเข้ามาใช้ในหน่วยงาน ได้แก่ เห็ดเรืองแสงสิรินรัศมี ไส้เดือนฝอยสายพันธุ์ไทย แมลงหางหนีบ แมลงช้างปีกใส แหนแดง และปุ๋ยหมักเติมอากาศ

2.2.11 การอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่เขาหินซ้อน ได้ทำการปรับปรุงสายพันธุ์ไก่เขาหินซ้อนขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับการเลี้ยงในสภาพพื้นที่ของเกษตรกร เป็นเอกลักษณ์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

2.2.12 การอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมืองเหลืองหางขาว ปัจจุบันพันธุ์ไก่พื้นเมืองเหลืองหางขาวสายพันธุ์แท้มีเหลืออยู่น้อย จึงอนุรักษ์พันธุ์ไก่เพื่อขยายผลสู่เกษตรกรต่อไป

2.2.13 อนุรักษ์สายพันธุ์เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ จัดทำโครงการอนุรักษ์เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ เพื่อดำรงพันธุ์เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ จำนวน 150 ตัว คัดเลือกเกษตรกรที่สนใจและมีความพร้อม ปีละ 50 ราย เข้ารับการฝึกอบรม

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเลี้ยงเป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ เพื่อโครงการอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน

2.2.14 อนุรักษ์แพะสายพันธุ์แบล็คเบงกอล และแพะลูกผสม เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มาศึกษาดูลักษณะที่ถูกต้อง รู้ประวัติความเป็นมา และเพื่อดำรงพันธุ์แพะแบล็คเบงกอลสำหรับขยายผลสู่เกษตรกร โดยเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์แพะสายพันธุ์แบล็คเบงกอลพันธุ์แท้ เพื่อเลี้ยงเป็นพ่อแม่พันธุ์ทดแทนในปีต่อไป จัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์เพื่อใช้หมุนเวียนในการเลี้ยงแพะโดยการปลูกพืชอาหารสัตว์ที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล คัดเลือกเกษตรกรที่สนใจและมีความพร้อมปีละ 5 ราย เข้ารับการฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงแพะ

2.2.15 ผลิตกล้าไม้กินได้ กล้าไม้ประจำถิ่นที่มีคุณค่าและต้นกล้าไผ่ เป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ

2.2.16 การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช เพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ได้ทำการทดลองงานเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชร่วมกับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา และประสบความสำเร็จในการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช

2.3 ส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรชุมชน เครือข่าย ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

2.3.1 60 พรรษา 60 หมู่บ้าน 6 ศูนย์ศึกษาฯ สร้างคน สร้างป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องในโอกาสมหามงคลที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา วันที่ 2 เมษายน 2558

2.3.2 ฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตรเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกร และประชาชนผู้สนใจทั่วไป ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามภูมิสังคม จำนวน 8 หลักสูตร ได้แก่

1) การเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า จำนวน 60 ราย

2) เกษตรทฤษฎีใหม่ การผลิต การใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ จำนวน 60 ราย

3) การเลี้ยงเป็ดปากน้ำ จำนวน 30 ราย

4) การเลี้ยงไก่พันธุ์เขาหินซ้อน จำนวน 30 ราย

5) การแปรรูปสมุนไพร จำนวน 60 ราย

6) การเพาะเลี้ยงกบนา จำนวน 60 ราย

7) การปลูกพืช การขยายพันธุ์พืช จำนวน 60 ราย

8) การปลูกข้าว การเพิ่มผลผลิตข้าว จำนวน 40 ราย

2.3.3 ฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง) เยาวชนจากโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และหมู่บ้านขยายผลรวม 300 ราย ดำเนินการอบรม 10 รุ่น รุ่นละ 30 ราย ระยะเวลาการอบรมรุ่นละ 1 วัน โดยอบรมผ่านรูปแบบออนไลน์

2.3.4 ฝึกอบรม “มัคคุเทศก์น้อย” ให้ตระหนักถึงความสำคัญและศักยภาพของเยาวชนในการประชาสัมพันธ์ และกำหนดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

2.3.5 ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า

2.3.6 ส่งเสริมการผลิต การแปรรูป และพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง

2.3.7 ส่งเสริมการแปรรูป และเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ให้แก่เกษตรกรบ้านแก่งใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำนฤบดินทรจินดาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ห้วยโสมง)

2.3.8 ฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพผ่านสื่อออนไลน์ในภาวะวิกฤติ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

2.3.9 ผลิตพันธุ์ปลากินพืช และพันธุ์ปลาดุกอุยเทศ สนับสนุนเกษตรกร หน่วยงานราชการในจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดใกล้เคียง

2.3.10 สนับสนุนพันธุ์กบ และพันธุ์ปลานิล ให้แก่เกษตรกร หน่วยงานราชการในจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดใกล้เคียง

2.3.11 ผลิตกล้าไม้สมุนไพร จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ กระชาย ขมิ้นชัน ขี้เหล็ก แคบ้าน พิลังกาสา ชำมะเลียง ฟ้าทะลายโจร มะตูม มะรุม มะสัง ยางนา เสลดพังพอน หญ้าหนวดแมว อัญชัน และมะเกลือ เพื่อสร้างศักยภาพด้านการผลิตสมุนไพรและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2.3.12 สาธิตการทอผ้า การทอเสื่อ การจักสานเส้นใยพืช การตีเหล็ก และการเดินเส้นลายทอง

2.3.13 ส่งเสริมงานด้านศิลปาชีพสู่โรงเรียน และงานทำเตาอเนกประสงค์ หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยสาธิตการทอผ้า ทอเสื่อ จักสานเส้นใยพืช การตีเหล็ก และการทำเตาอเนกประสงค์ให้แก่โรงเรียนในพื้นที่รอบศูนย์ฯ

2.3.14 ขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสู่พื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ โดยฝึกอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับแกนนำ จำนวน 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 คน ได้แก่ แกนนำหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านหนองแสง ตำบลเขาหินซ้อน และหมู่ที่ 9 บ้านหนองกลางดง ตำบลเขาหินซ้อน ในเรื่องการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.15 ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช เพื่อลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรและผู้บริโภคปลอดภัยจากสารเคมี เป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศให้ยั่งยืน

2.4 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ให้สามารถรองรับการศึกษาดูงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดทำโครงการเพิ่มศักยภาพศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ไว้หลายแห่งในพื้นที่ของหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ สำหรับใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีศูนย์เรียนรู้ที่เป็นเครือข่ายของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่อยู่ในโครงการพัชรสุธาคชานุรักษ์ บ้านหนองกระทิง หมู่ที่ 20 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นโครงการที่หมู่บ้านได้รับผลกระทบจากช้าง

2.5 พัฒนาศูนย์ศึกษาฯ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ได้ดำเนินโครงการรักษ์ป่าเขาหินซ้อนตามแนวพระราชดำริ ด้านการพัฒนาป่าไม้ โดยร่วมกิจกรรมปลูกป่าด้วยพันธุ์ไม้ในท้องถิ่นและต่างถิ่นที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

2.6 การจัดทำแปลงเกษตรที่ได้คุณภาพมาตรฐานของการผลิตการเกษตรเพื่อส่งเสริมสุขอนามัยที่ดีของประชาชน ดำเนินโครงการศึกษาพัฒนาการจัดการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวพันธุ์พื้นเมืองท้องถิ่น ด้วยการสาธิตการจัดทำแปลงเรียนรู้การปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมจัดทำแปลงสาธิตการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ การปลูกสาธิตข้าวพันธุ์พื้นเมืองท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราที่เหมาะสมกับแปลงนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และการแปรรูปสินค้าจากผลผลิตข้าว

2.7 เสริมสร้างคุณภาพการผลิตและการพัฒนาผลผลิตให้แก่ประชาชน โดยดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และขยายเครือข่ายเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์พระราชทาน เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเกิดความมั่นใจในการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์และสามารถจัดการผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ท้องตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. งานบริหารจัดการองค์กร

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินการ ศึกษา ทดลอง วิจัย ด้านพืชและสัตว์ ตลอดจนขยายผลการศึกษาไปสู่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ปัจจุบันมีผู้เข้าเยี่ยมชมศึกษาดูงาน ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรม ตลอดจนจัดประชุมสัมมนาไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 คน จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณในส่วนของงบบุคลากร งบดำเนินงาน การจัดซื้อครุภัณฑ์ต่าง ๆ โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการ

3.1.1 บริหารจัดการและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในศูนย์ฯ อำเภอ จังหวัด ส่วนกลาง และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 ปรับปรุงและดูแลรักษาบริเวณพื้นที่ดูงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ครอบคลุมพื้นที่ จำนวน 1,895 ไร่ ให้สะอาด สวยงาม และปลอดภัย

3.1.3 ถ่ายทอดเทคโนโลยีการศึกษาวิจัย ที่ได้ผลแล้วโดยพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบการศึกษาดูงานจาก “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต”

3.1.4 ประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นศูนย์ฝึกอบรมด้านการเกษตรสมบูรณ์แบบและเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนา

3.1.5 สามารถรองรับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานได้เพิ่มมากขึ้น

3.2 พัฒนาบุคลากรของศูนย์ศึกษาฯ เพื่อสนับสนุนการศึกษา ทดลอง วิจัย และพัฒนาการขยายผลและการบริหารจัดการ

3.2.1 พัฒนาองค์ความรู้บุคลากรเพื่อประชาสัมพันธ์ขับเคลื่อนงานตามแนวพระราชดำริ โดยจัดหลักสูตรการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ จำนวน 60 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้บุคคลากรเพื่อขับเคลื่อนงานตามแนวพระราชดำริ 2) กิจกรรมอบรมการประชาสัมพันธ์ เสริมพลังการสื่อสารองค์กรในยุค 4.0 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ ได้พัฒนาองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริและการประชาสัมพันธ์ เสริมพลังการสื่อสารองค์กรในยุค 4.0 สามารถนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ ในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาตามแนวพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โครงการทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

3.2.2 ทางเลือกสุขภาพดีของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 154 คน ได้รับความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเองและได้มีโอกาสตรวจร่างกาย เช่น วัดความดันโลหิต ตรวจเบาหวาน ไขมันชนิดไม่ดี ไขมันชนิดดี การทำงานของตับ การทำงานของไต และกรดยูริก เพื่อให้ทราบว่าขณะนี้ร่างกายมีความแข็งแรงสมบูรณ์ กำลังจะเป็นหรือเป็นโรคอะไรอยู่ และมีวิธีการบำบัด ดูแลสุขภาพ รักษาอย่างไร และจะดูแลคนข้างเคียงอย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับ

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. ด้านการขยายผลความรู้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ จำนวน 43 หมู่บ้าน 14,754 ครัวเรือน และการนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถคัดเลือกและนำมาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ จำนวน 14 แห่ง และจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จำนวน 20 กลุ่ม ผลจากการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกษตรกรในพื้นที่รอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรายได้ เฉลี่ยประมาณปีละ 60,000 บาทต่อคน

2. การถ่ายทอดส่งเสริมความรู้ไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียน และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว รวม 34 แห่ง ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตลอดจนการขยายผลสู่ผู้ปกครองของนักเรียนให้ได้ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปรับใช้ชีวิตประจำวันจึงได้ดำเนินโครงการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเกษตร ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์สำหรับใช้ในครัวเรือน ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. การสนับสนุนและอนุรักษ์สัตว์สายพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ไก่เขาหินซ้อน ไก่พื้นเมืองพันธุ์เหลืองหางขาว เป็ดไข่พื้นเมืองพันธุ์ปากน้ำ ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงเพื่อนำไปผลิตทดแทนเป็นพันธุ์ใหม่รุ่นต่อไป

4. ในแต่ละปีมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงาน การขอรับบริการด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปุ๋ยน้ำชีวภาพ การทำอาหารแปรรูป การถนอมอาหาร ตลอดจนเป็นสถานที่ถ่ายทำสารคดีเกี่ยวกับผลความสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ โดยระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565 มีผู้เข้าเยี่ยมชม จำนวนทั้งสิ้น 90,484 คน

5. การขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาอบรม ระหว่างเดือนตุลาคม 2564 ถึงเดือนกันยายน 2565 มีผู้รับการฝึกอบรม จำนวนทั้งสิ้น 2,695 คน โดยหลักสูตรที่ได้รับความสนใจ 5 อันดับแรก คือ

- หลักสูตรที่ 1 การฝึกอบรมขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ แก่ผู้สนใจทั่วไป จำนวน 400 ราย (เดือนกรกฎาคม – เดือนสิงหาคม)
- หลักสูตรที่ 2 การฝึกอบรมเยาวชนไทยสืบสานปณิธานงานพ่อ (อยู่อย่างพอเพียง) จำนวน 300 ราย (เดือนกรกฎาคม)
- หลักสูตรที่ 3 การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์และสนับสนุนอาหารกลางวันในโรงเรียนหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน 250 ราย (เดือนสิงหาคม)
- หลักสูตรที่ 4 ส่งเสริมอาชีพผ่านสื่อออนไลน์ในภาวะวิกฤติ จำนวน 150 ราย (เดือนมิถุนายน)
- หลักสูตรที่ 5 การผลิต การแปรรูป และพัฒนากลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง จำนวน 90 ราย (เดือนมิถุนายน)

บทที่ 3
ผลการประเมิน

3.1 วิธีการและขอบเขตการประเมิน

ในการศึกษาเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวิธีการและขอบเขตการศึกษาดังนี้

1) ขอบเขตของการประเมิน

พื้นที่ดำเนินการศึกษาประกอบด้วยพื้นที่ในความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ รวม 43 หมู่บ้าน

ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

การประเมินผลในครั้งนี้ มีการเก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะ ดังนี้

(2.1) การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย และรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินผลโครงการฯ

(2.2) การศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง โดยการใช้แบบสอบถามจัดส่งให้ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ เพื่อทราบถึงการได้รับประโยชน์จากโครงการฯ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 ตัวอย่าง โดยเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน 2565

3) การประมวลผล

ขั้นตอนในการประมวลผล เริ่มจากการนำข้อมูลภาคสนามมาทำการบรรณาธิกรณ์ข้อมูล (Edit) จัดทำคู่มือลงรหัส (Coding) และลงรหัสข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จากนั้นเป็นขั้นตอนของการประมวลผล ก่อนที่จะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

(3.1) ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วัดการแจกแจงความถี่ของข้อมูล โดยนำเสนอในรูปตาราง

(3.2) ค่าตัวกลางเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่แสดงจำนวนมาพิจารณาค่าเฉลี่ย

(3.3) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อนำมาวัดค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดในช่วงของข้อมูลที่แสดงจำนวน

หลังจากการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ได้นำค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยการอธิบายและพรรณนาประกอบกับฐานข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเอกสารงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการวิเคราะห์ระดับความเห็นได้ใช้เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็นตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	แปลความว่า	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	แปลความว่า	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	แปลความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	แปลความว่า	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	แปลความว่า	น้อยที่สุด

ความกว้างของอันตรภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.8 ซึ่งได้ค่ามาจากการคำนวณโดยการใช้สมการทางคณิตศาสตร์ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

3.2 ผลการประเมิน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยการใช้แบบสอบถาม ประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 100 ชุด โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.0 และเป็นเพศชายร้อยละ 48.0 มีอายุเฉลี่ย 50 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 30.0 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี รองลงมามีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 23.0 และน้อยที่สุดมีอายุ 70 ปีขึ้นไป ร้อยละ 4.0

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกันในปัจจุบันเฉลี่ย 5 คน โดยครอบครัวมีสมาชิกอยู่ระหว่าง 4-6 คนมากที่สุดร้อยละ 61.0 รองลงมามีจำนวนสมาชิก 1-3 คน ร้อยละ35.0 และ จำนวนสมาชิก 7 คนขึ้นไปน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.0

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 35 ปี โดยกลุ่มที่อยู่อาศัยเป็นเวลาน้อยกว่า 20 ปี มีค่าเท่ากับกลุ่มที่อยู่อาศัยเป็นระยะเวลา 21-40 ปี ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 35.0 เท่ากัน รองลงมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 41-60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 22.0 น้อยที่สุดอาศัยอยู่ในพื้นที่ 61ปี ขึ้นไป ร้อยละ 7.0

สถานภาพในครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 เป็นหัวหน้าครอบครัว รองลงมา ร้อยละ 37.0 เป็นสมาชิกในครอบครัว และน้อยที่สุดร้อยละ 10.0 เป็นผู้อาศัย

ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.0 ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 29.0 และน้อยที่สุดร้อยละ 28.0 ระดับประถมศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 1

<u>ตารางที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	46	48.0
หญิง	54	51.0
รวม	**100**	**100**
อายุ		
ต่ำกว่า 40 ปี	18	18.0
41 – 50 ปี	23	23.0
51 – 60 ปี	30	30.0
61 – 70 ปี	13	13.0
71 ปีขึ้นไป	4	4.0
ไม่ตอบ	12	12.0
อายุเฉลี่ย 50 ปี		
รวม	**100**	**100**
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกัน		
1 – 3 คน	35	35.0
4 – 6 คน	61	61.0
7 คนขึ้นไป	4	4.0
จำนวนน้อยสุด 1 คน จำนวนมากสุด 8 คน		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน		
รวม	**100**	**100**
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		
น้อยกว่า 20 ปี	35	35.0
21 – 40 ปี	35	35.0
41 – 60 ปี	22	22.0
61 ปีขึ้นไป	7	7.0
ไม่ตอบ	1	1.0
น้อยที่สุด 2 ปี		
มากที่สุด 73 ปี		
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 35 ปี		
รวม	**100**	**100**
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	51	51.0
สมาชิกในครอบครัว	37	37.0
ผู้อาศัย	10	10.0
ไม่ตอบ	2	2.0
รวม	**100**	**100**

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	28	28.0
ระดับมัธยมศึกษา	29	29.0
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	41	41.0
ไม่ได้เข้าโรงเรียน	1	1.0
ไม่ตอบ	1	1.0
รวม	**100**	**100**

ด้านการประกอบอาชีพ ในส่วนของอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 59.0 ประกอบอาชีพเกษตร รองลงมาร้อยละ 13.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 12.0 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 11.0 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ เกษตรผสมผสาน ร้อยละ 3.0 ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจ

ในส่วนของอาชีพรอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาร้อยละ 22.0 ประกอบอาชีพเกษตร ร้อยละ 10 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 8.0 ประกอบอาชีพประมง และน้อยที่สุดเท่ากันคือ ร้อยละ 3.0 ได้แก่ เป็นเจ้าของธุรกิจ ประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เลี้ยงหมู ไก่ วิสาหกิจข้าวฮาง และไม่มีอาชีพรอง รายละเอียดดังตารางที่ 2 และ 3

<u>ตารางที่ 2</u> อาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตร	59	59.0
รับจ้าง	13	13.0
รับราชการ	12	12.0
เจ้าของธุรกิจ	3	3.0
เลี้ยงสัตว์	1	1.0
ประมง	1	1.0
อื่น ๆ ได้แก่ เกษตรผสมผสาน	11	11.0
รวม	**100**	**100**

<u>ตารางที่ 3</u> อาชีพรอง

อาชีพรอง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้าง	24	24.0
เกษตร	22	22.0
เลี้ยงสัตว์	10	10.0
ประมง	8	8.0
เจ้าของธุรกิจ	3	3.0
อื่น ๆ ได้แก่ เลี้ยงหมูและไก่และวิสาหกิจข้าวฮาง	3	3.0
ไม่มีอาชีพรอง	3	3.0

<u>หมายเหตุ</u> : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านสถานะบ้านพักอาศัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.0 อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเองหรือของสมาชิกในครอบครัว และร้อยละ 1.0 เช่าผู้อื่น รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานะบ้านพักอาศัย

สถานะบ้านพักอาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว	87	87.0
เช่าผู้อื่น	1	1.0
ไม่ตอบ	12	12.0
รวม	**100**	**100**

ด้านสถานะที่ดินทำกิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 86.0 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยจำนวน 4,700 ตารางวา รองลงมา ร้อยละ 9.0 มีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่นเฉลี่ยจำนวน 2,978 ตารางวา ร้อยละ 2.0 มีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูล เฉลี่ยจำนวน 1,200 ตารางวา รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและสถานะที่ดินทำกิน

ประเภทที่ดินทำกิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนที่ดินเฉลี่ย (ตารางวา)
ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว	86	86.0	4,700
ไม่ตอบ	14	-	-
รวม	**100**	-	-
เช่าผู้อื่น	9	9.0	2,978
ไม่ตอบ	91	-	-
รวม	**100**	-	-
อื่น ๆ	2	2.0	1,200
ไม่ตอบ	98	-	-
รวม	**100**	-	-
ไม่มีที่ดินทำกิน	-	-	-
เลือก	-	-	-
ไม่เลือก	98	-	-
ไม่ตอบ	2	2.0	-
รวม	**100**	-	-

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 66.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม และร้อยละ 18.0 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 77 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ในส่วนของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มชาวบ่อ และกลุ่มราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.0

การเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 43.0 กลุ่มฌาปนกิจร้อยละ38.0 เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี ร้อยละ 12.0 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อยละ 11.0 สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 6.0 สมาชิกกลุ่มจัดการป่าไม้ ร้อยละ 1.0 และกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตร และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 2.0 รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เป็น	18	18.0
เป็น	66	66.0
ไม่ตอบ	16	16.0
รวม	**100**	**100**
กลุ่มอาชีพ		
ไม่เป็น	77	77.0
เป็น	7	7.0
ไม่ตอบ	16	16.0
กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มชาวบ่อ และกลุ่มราชการ		
รวม	**100**	**100**
ชื่อกลุ่มที่เป็นสมาชิก ได้แก่		
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	43	43.0
กลุ่มฌาปนกิจ	38	38.0
กลุ่มสตรี	12	12.0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	11	11.0
กลุ่มออมทรัพย์	6	6.0
กลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรและกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน		
กลุ่มจัดการป่าไม้	1	1.0

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 58.0 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ร้อยละ 14.0 มีตำแหน่งในชุมชน โดยตำแหน่งส่วนใหญ่ร้อยละ 9.0 คือตำแหน่งอื่น ๆ เช่น กรรมการกลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 5.0 เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และร้อยละ 1.0 เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ และหัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์ รายละเอียดดังตารางที่ 7

<u>ตารางที่ 7</u> การมีตำแหน่งในชุมชน

การมีตำแหน่งในชุมชน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	58	58.0
มี	14	14.0
ไม่ตอบ	28	28.0
รวม	**100**	**100**
ชื่อตำแหน่ง ได้แก่		
หัวหน้ากลุ่มอาชีพ	1	1.0
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	5	5.0
หัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์	1	1.0
อื่น ๆ ได้แก่ กรรมการกลุ่มกลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	9	9.0

ด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้เฉลี่ย 116,465.91 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายเฉลี่ยคือ 89,073.17 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด 270,000 บาทต่อปี อนึ่ง รายได้รวมหลังหักรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาพบว่า รายได้รวมเฉลี่ย คือ 27,392.74 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำสุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 8

<u>ตารางที่ 8</u> รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา

รายการ	รวมเฉลี่ย (บาท/ปี)	ต่ำสุด (บาท/ปี)	สูงสุด (บาท/ปี)
รายได้	116,465.91	5,000	300,000
รายจ่าย	89,073.17	3,000	270,000

2) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

จากการศึกษาข้อมูลการรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ (1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ (2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านต่าง ๆ (3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และ (4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.0 เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ถัดมา ร้อยละ 4.0 ไม่เคยติดต่อหรือรับบริการ

จำนวนครั้งของการติดต่อหรือรับบริการส่วนใหญ่ ร้อยละ 25 เคยติดต่อรับบริการจำนวน 2-5 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 13.0 รับบริการมากกว่า10 ครั้ง ร้อยละ 11.0 เคยรับบริการจำนวน 6–10 ครั้ง และร้อยละ 4.0 จำนวน 1 ครั้ง รายละเอียดดังตารางที่ 9 และภาพที่ 1

ตารางที่ 9 การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคย	88	88.0
ไม่เคย	4	4.0
ไม่ตอบ	8	8.0
รวม	**100**	**100**
จำนวนครั้งการติดต่อหรือรับบริการ		
1 ครั้ง	4	4.0
2 – 5 ครั้ง	25	25.0
6 – 10 ครั้ง	11	11.0
มากกว่า 10 ครั้ง	13	13.0
ไม่ตอบ	47	47.0
รวม	**100**	**100**

ภาพที่ 1 จำนวนครั้งการติดต่อหรือรับบริการ

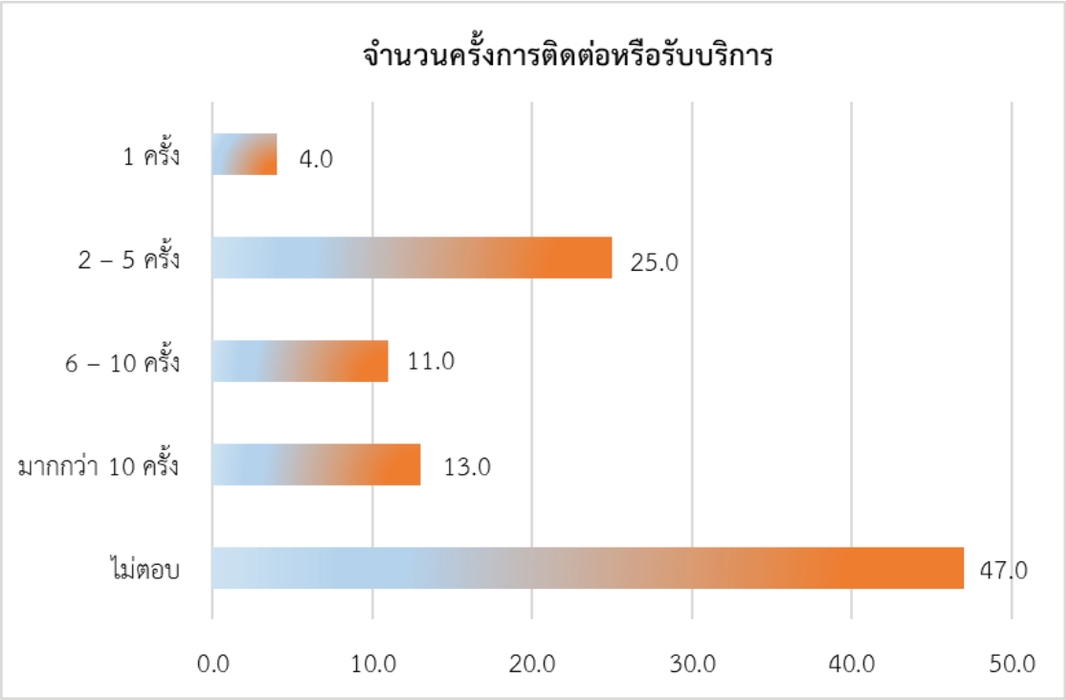

(2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านต่าง ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.0 ได้รับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านการอบรม รองลงมา ร้อยละ 43.0 เป็นการรับปัจจัยการผลิต ร้อยละ 42.0 การเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ร้อยละ 22.0 ได้รับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ร้อยละ 14.0 ได้รับ

เอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ ร้อยละ 11.0 การเป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 10 และภาพที่ 2

ตารางที่ 10 การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านต่าง ๆ

ด้าน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การอบรม	54	54.0
การรับปัจจัยการผลิต	43	43.0
การเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน	42	42.0
การรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้	22	22.0
การรับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ	14	14.0
การเป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ	11	11.0
ไม่ตอบ	24	24.0

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ภาพที่ 2 การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านต่าง ๆ

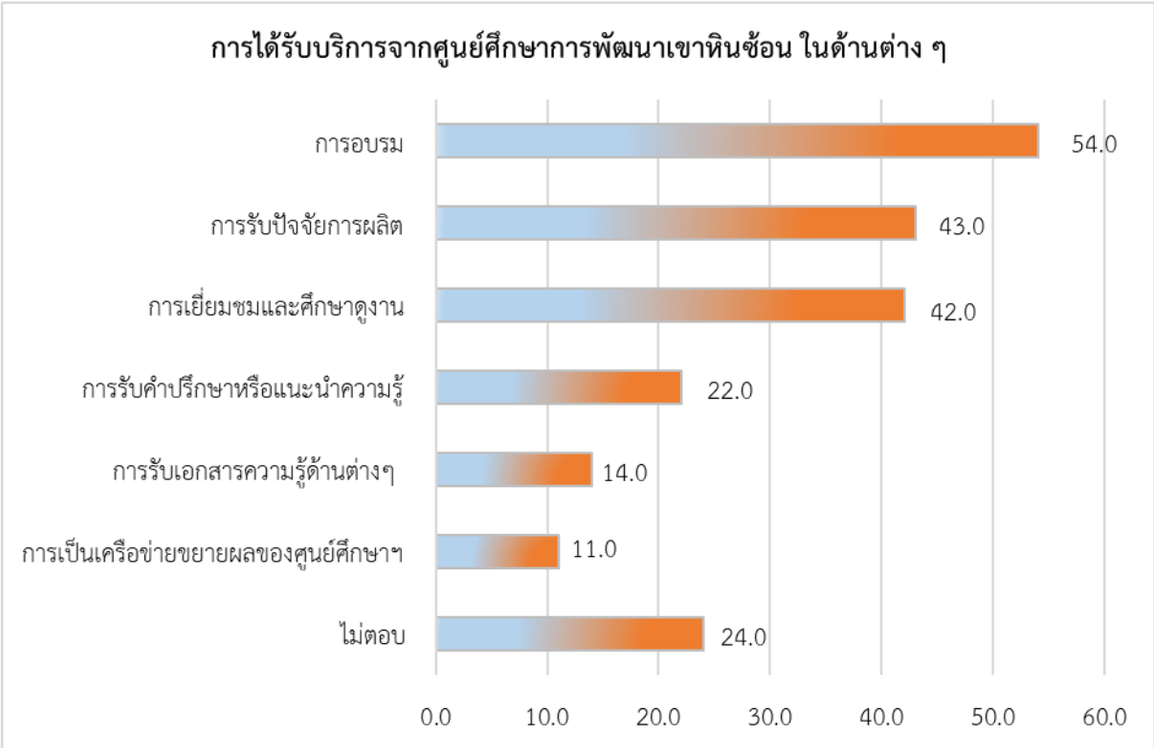

(3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 ติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ รองลงมา ร้อยละ 24.0 เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง ร้อยละ 13.0 โทรศัพท์ติดต่อ ร้อยละ 9.0 ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ได้แก่ ติดต่อผ่านการอบรมเป็นคณะ ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน

และติดต่อผ่านศูนย์เรียนรู้ ร้อยละ 1.0 การติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ แอพพลิเคชั่นไลน์ หรือสื่อออนไลน์ รายละเอียดดังตารางที่ 11 ภาพที่ 3

ตารางที่ 11 รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

รูปแบบ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ติดต่อผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ	52	52.0
เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง	24	24.0
โทรศัพท์ติดต่อ	13	13.0
อื่น ๆ ได้แก่ ติดต่อผ่านการอบรมเป็นคณะ ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน และติดต่อผ่านศูนย์เรียนรู้	9	9.0
ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์	1	1.0
ไม่ตอบ	31	31.0

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ภาพที่ 3 รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

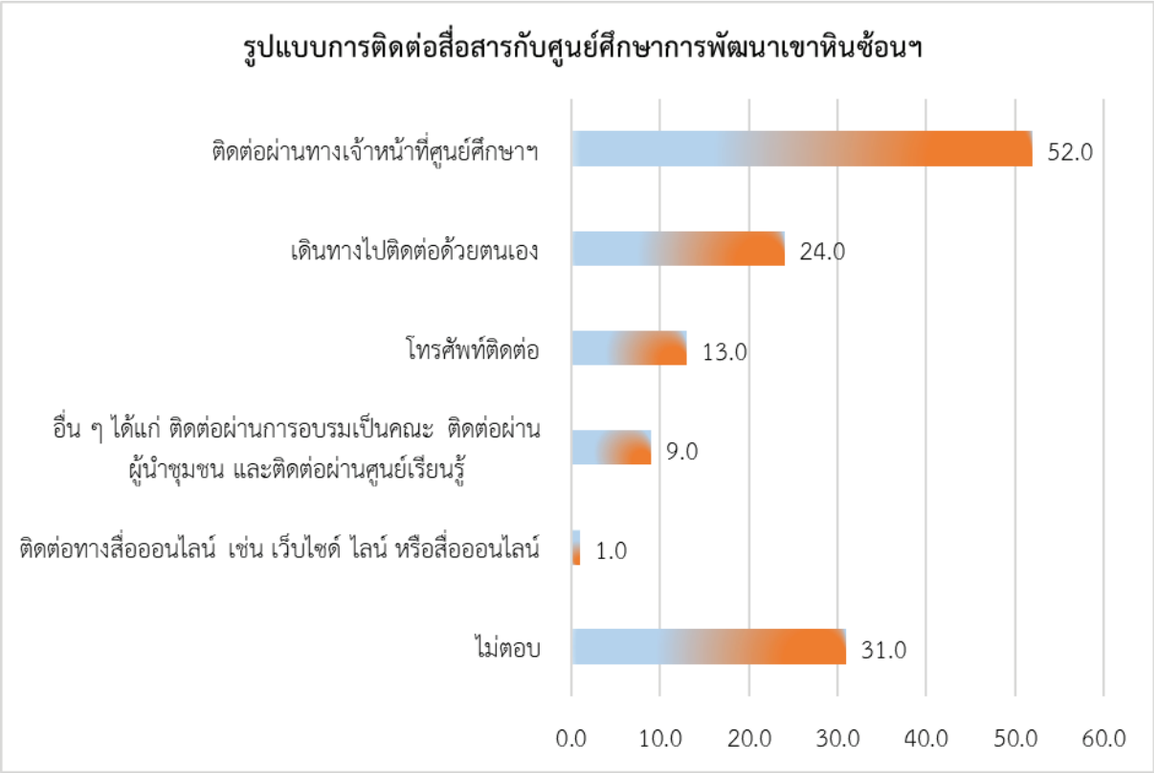

(4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 28.0 อยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นระยะทาง 10-30 กิโลเมตร รองลงมาร้อยละ 21 อยู่ห่างเป็นระยะทาง 5-10 กิโลเมตร ร้อยละ 15 อยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กิโลเมตร รายละเอียดดังตารางที่ 12 และภาพที่ 4

<u>ตารางที่ 12</u> ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ระยะทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ น้อยกว่า 5 กิโลเมตร	10	10.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 5 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 10 กิโลเมตร	21	21.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 10 กิโลเมตร แต่น้อยกว่า 30 กิโลเมตร	28	28.0
ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กิโลเมตร	15	15.0
ไม่ตอบ	26	26.0
รวม	**100**	**100**

<u>ภาพที่ 4</u> ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

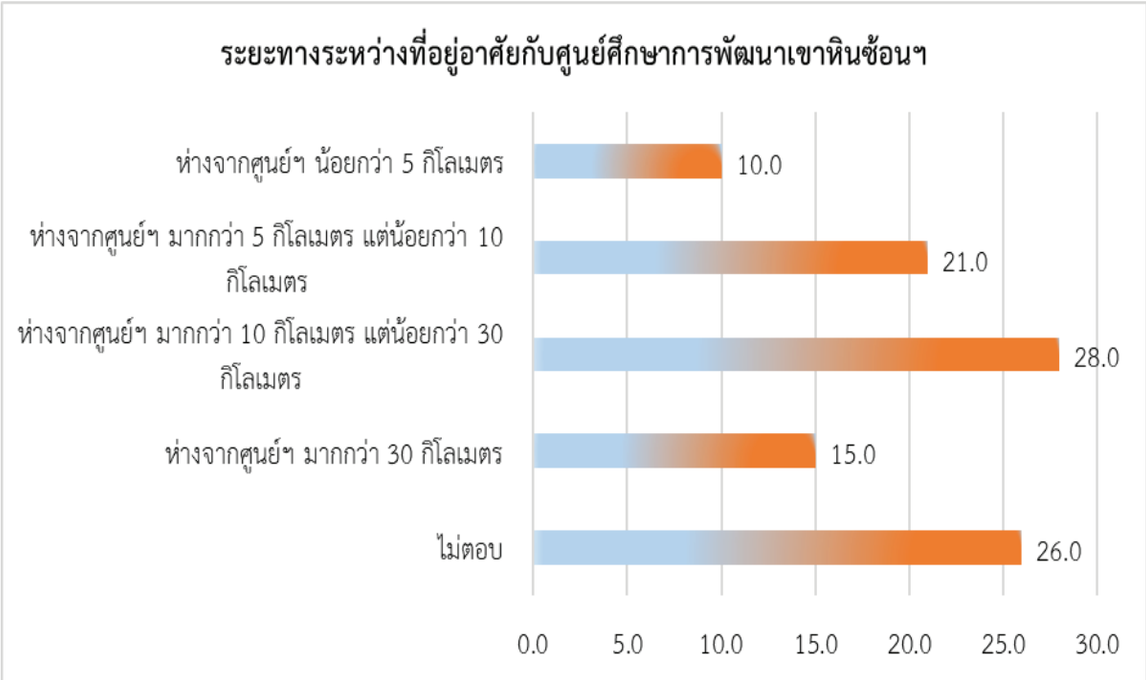

3) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นการศึกษา 4 ข้อหลัก ได้แก่ (1) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก (2) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ (3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ (4) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพรวม

ในการศึกษาฯ พบว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งมีรายละเอียดเรียงตามค่าคะแนนจากมากไปยังน้อยตามลำดับ ดังนี้ ลำดับแรก ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ลำดับที่สอง การให้บริการและการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 และลำดับที่สาม การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 3.95 และลำดับสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 3.68 รายละเอียดดังตารางที่ 13 และภาพที่ 5

<u>ตารางที่ 13</u> ภาพรวมประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก	4.05	มาก
2) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์	3.95	มาก
3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	3.68	มาก
4) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	4.12	มาก
รวม	**3.95**	**มาก**

<u>ภาพที่ 5</u> ภาพรวมประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

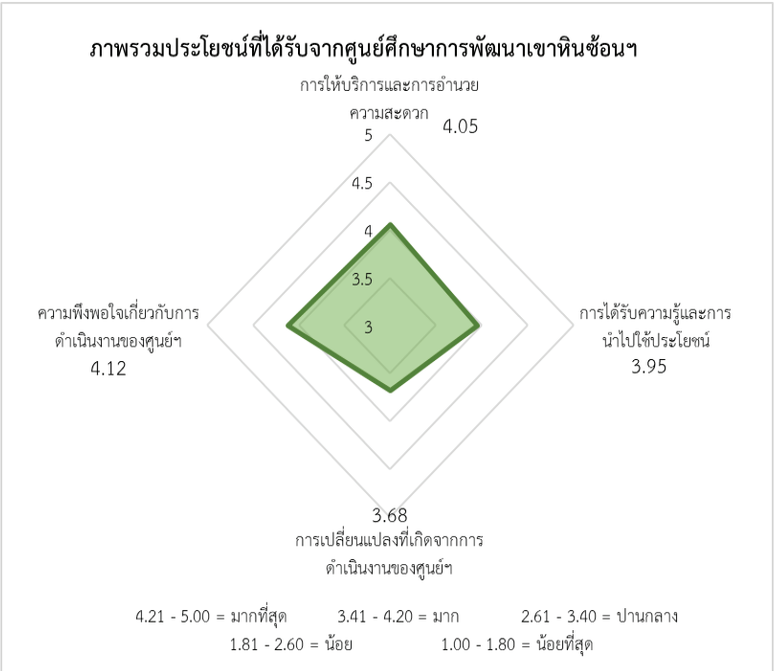

(1) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ภาพรวมในการให้บริการและการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.59 โดยความคิดเห็นในด้านเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.64 ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากันกับการเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับ

องค์ความรู้แนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลายครบวงจร ลำดับที่สองศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.58 และลำดับสุดท้าย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการให้ความรู้และให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.50 รายละเอียดดังตารางที่ 14 และภาพที่ 6

<u>ตารางที่ 14</u> การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

การให้บริการและการอำนวยความสะดวก	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว	4.50	มากที่สุด
2) สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ	4.58	มากที่สุด
3) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการได้อย่างเหมาะสม	4.64	มากที่สุด
4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริ และมีการให้บริการที่หลากหลายครบวงจร	4.64	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**มากที่สุด**

<u>ภาพที่ 6</u> การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

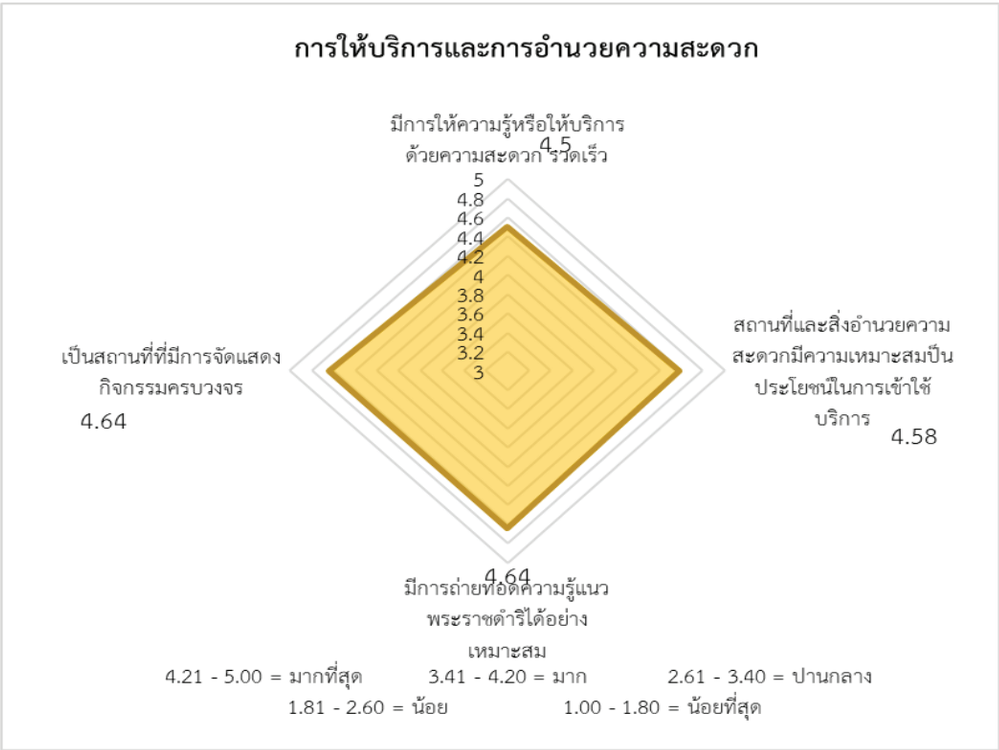

(2) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวม 4.43 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ ลำดับแรก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.65 ลำดับที่สอง การได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.60 ลำดับที่สาม มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.40 และลำดับสุดท้ายสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.30 รายละเอียดดังตารางที่ 15 และภาพที่ 7

<u>ตารางที่ 15</u> การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ	4.60	มากที่สุด
2) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิต ตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน	4.65	มากที่สุด
3) มีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพหรือในการดำรงชีวิต	4.40	มากที่สุด
4) สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ	4.30	มากที่สุด
รวม	**4.43**	**มากที่สุด**

<u>ภาพที่ 7</u> การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

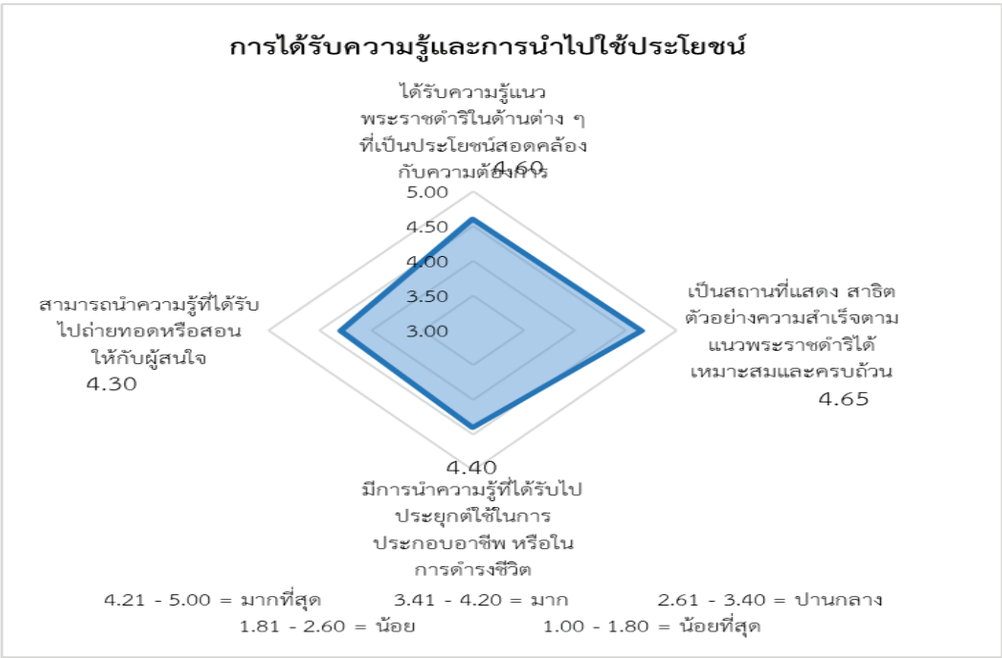

(3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.68 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้น อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.78 ลำดับที่สอง ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของตนเองหรือครัวเรือนของตนเองมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.75 ลำดับที่สามศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนของตนเองมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปทางที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.68 และลำดับสุดท้าย ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของผู้ตอบหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงมีค่าเฉลี่ย 3.51 รายละเอียดดังตารางที่ 16 และภาพที่ 8

<u>ตารางที่ 16</u> การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของท่านหรือครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.75	มาก
2) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของท่านหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.51	มาก
3) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.68	มาก
4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด	3.78	มาก
รวม	**3.68**	**มาก**

<u>ภาพที่ 8</u> การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

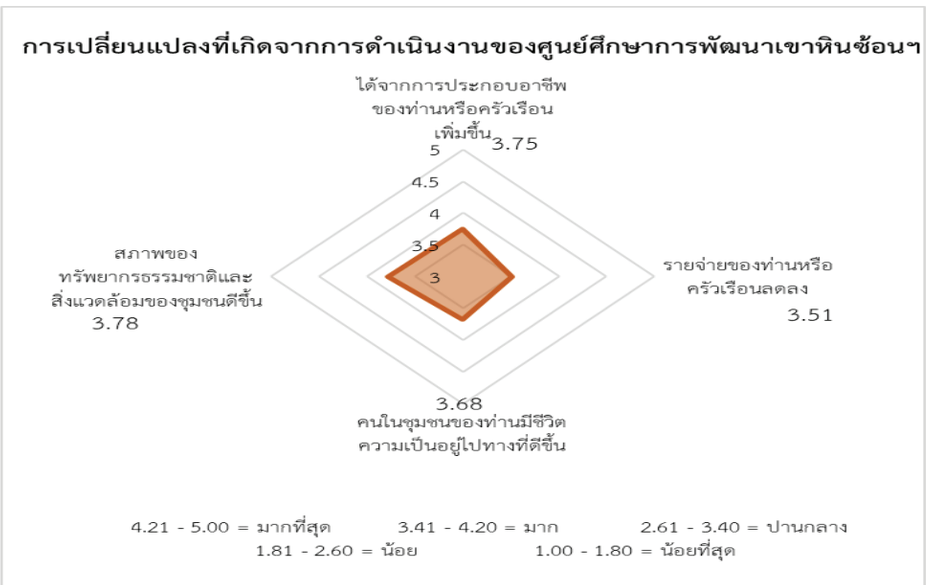

(4) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.22 ลำดับที่สอง การได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 4.15 ลำดับที่สาม การได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 4.08 และลำดับสุดท้าย การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.05 รายละเอียดดังตารางที่ 17 และภาพที่ 9

<u>ตารางที่ 17</u> ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1) การได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	4.08	มาก
2) การได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ	4.15	มาก
3) การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนของท่าน	4.05	มาก
4) การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ	4.22	มากที่สุด
รวม	**4.12**	**มาก**

<u>ภาพที่ 9</u> ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

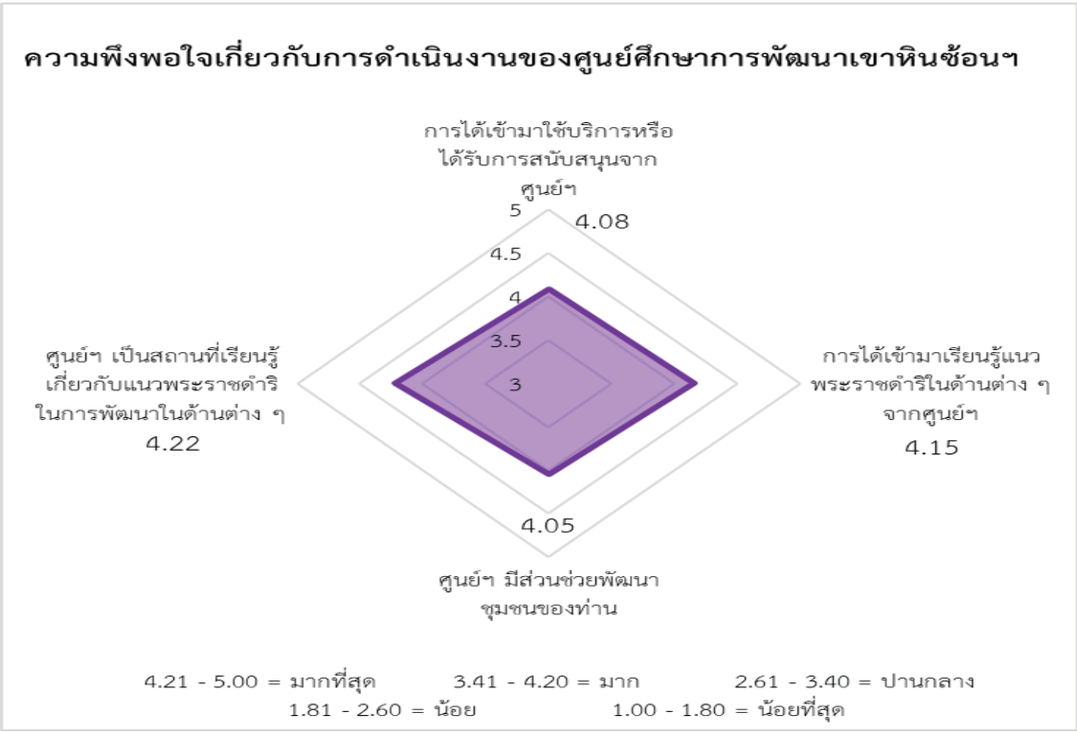

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 85.0 ไม่มีข้อเสนอแนะ และร้อยละ 15.0 มีข้อเสนอแนะ โดยให้ข้อเสนอแนะร้อยละ 1.0 ในสัดส่วนที่เท่ากันดังนี้

1. เป็นสถานที่เรียนรู้ที่ดีมีประโยชน์
2. พัฒนาเรื่องการติดต่อให้มีความสะดวกมากกว่านี้
3. ควรให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ไปให้ความรู้ เพราะมีชาวบ้านบางคนที่ไม่สะดวก(มาที่ศูนย์)
4. ขยายเขตพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึง
5. การประสานงานได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และรู้สึกประทับใจ เข้าใจ ในความทุ่มเทการทำงานของทุกท่าน
6. ควรจัดกิจกรรมแล้วนำผลผลิตของชาวนามาจำหน่ายในงาน
7. ทุกอย่างดีมาก
8. ได้รับบริการและการให้ความสะดวกดีมาก
9. ในข้อสำรวจบางทีก็ไม่เกี่ยวข้องกับการรับบริการ เพราะบางครั้งก็แค่มาอบสมุนไพรก็ได้รับข้อมูลด้านนี้เพียงอย่างเดียว
10. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลงานให้มากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนทราบและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตาม
11. อยากให้มีการอบรมกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
12. ในชุมชนยังไม่ได้รับข่าวสารไม่ค่อยทั่วถึง
13. ศูนย์ฯ พัฒนาแล้วให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปมาก และควรหาองค์ความรู้อื่น ๆ มาส่งเสริมเรื่อย ๆ
14. สามารถนำไปต่อยอด เผยแพร่ของศูนย์เรียนรู้ ที่ทำให้มีผลิตภัณฑ์
15. อยากให้มีการจัดอบรมเรื่องปุ๋ยบำรุงดินแบบคุณภาพสูง

<u>ตารางที่ 18</u> ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ

ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีข้อเสนอแนะ	85	85.0
มีข้อเสนอแนะ	15	15.0
ได้แก่		
1. เป็นสถานที่เรียนรู้ที่ดีมีประโยชน์	1	
2. พัฒนาเรื่องการติดต่อให้มีความสะดวกมากกว่านี้	1	
3. ควรให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ไปให้ความรู้ เพราะมีชาวบ้านบางคนที่ไม่สะดวก(มาที่ศูนย์)	1	
4. ขยายเขตพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึง	1	
5. การประสานงานได้รับความอนุเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และรู้สึกประทับใจ เข้าใจในความทุ่มเทการทำงานของทุกท่าน	1	
6. ควรจัดกิจกรรมแล้วนำผลผลิตของชาวนามาจำหน่ายในงาน	1	
7. ทุกอย่างดีมาก	1	
8. ได้รับบริการและการให้ความสะดวกดีมาก	1	

ข้อเสนอแนะของประชาชนในการดำเนินงานโครงการฯ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. ในข้อสำรวจ บางทีก็ไม่เกี่ยวข้องกับการรับบริการ เพราะบางครั้งก็แค่มาอบสมุนไพร ก็ได้รับข้อมูลด้านนี้เพียงอย่างเดียว	1	
10. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลงานให้มากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนทราบและเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตาม		
11. อยากให้มีการอบรมกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น		
12. ในชุมชนยังไม่ได้รับข่าวสารไม่ค่อยทั่วถึง		
13. ศูนย์ฯ พัฒนาแล้วให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปมาก และควรหาองค์ความรู้อื่น ๆมาส่งเสริมเรื่อย ๆ	1	
14. สามารถนำไปต่อยอด เผยแพร่ของศูนย์เรียนรู้ ที่ทำให้มีผลิตภัณฑ์		
15. อยากให้มีการจัดอบรมเรื่องปุ๋ยบำรุงดินแบบคุณภาพสูง		

บทที่ 4
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการตามแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี พ.ศ. 2560-2565 เพื่อศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริในระยะต่อไป โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินผลการศึกษา 2) การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลจากประชาชนผู้รับประโยชน์ในพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่ให้บริการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน โดยนำข้อมูลมาแปรความหมายเพื่ออธิบายผลรวมถึงการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย และรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินผลโครงการฯ และการศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง โดยใช้แบบสอบถามในการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อทราบถึงการได้รับประโยชน์และผลกระทบจากโครงการฯ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 100 ตัวอย่าง และนำมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ได้นำค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยอธิบายบรรยาย และพรรณนาประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 สรุปผลการศึกษา

(1) สรุปผลการศึกษาตามแผนแม่บทและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยมีแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ตามยุทธศาสตร์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนา 2) ด้านการขยายผลการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ และ3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร มีผลการดำเนินงานสอดคล้องตามแผนแม่บทฯ อย่างครบถ้วน

ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย ในช่วงแผนแม่บท พ.ศ. 2560-2565 มีการศึกษาทดลอง วิจัย รวม 130 เรื่อง ผลการศึกษา ทดลอง วิจัย ที่ประสบผลสำเร็จ ได้นำไปถ่ายทอดสู่เกษตรกร และบางส่วนนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม

ด้านการขยายผลการพัฒนา ในระหว่างปี 2560-2565 มีผู้เยี่ยมชม ศึกษาดูงานจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน จำนวน 746.779 คน ประกอบด้วยประชาชนทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ/

พนักงานรัฐวิสาหกิจ ชาวต่างประเทศ เกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้จัดหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเป็นช่องการการประกอบอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพ โดยมีผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 17,375 คน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ประชาชน ข้าราชการ และในช่วงโรคระบาดโควิด-19 ได้ปรับเปลี่ยนเป็นการอบรมออนไลน์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรที่เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่นการช่วยนำสินค้าของเกษตรกรมาขายผ่านช่องทางออนไลน์ การแจกเมล็ดพันธุ์ผักแก่ผู้สนใจผ่านช่องทางไปรษณีย์ มีการขยายผลในรูปแบบเชิงรุกสู่พื้นที่เกษตรกรโดยนำงานวิจัยที่ประสบผลสำเร็จ สามารถดำเนินการขยายผล จำนวน 43 หมู่บ้าน 14,755 ครัวเรือน และจัดตั้งเครือข่ายขยายผล ศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ที่ดำเนินการโดยเกษตรกร ประชาชน เพื่อแสดงการนำแนวพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการบริหารจัดการองค์กร การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนมีโครงสร้างการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ คณะทำงาน โดยมีการสนับสนุนงบประมาณ จาก กปร. และกรมพัฒนาที่ดินซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก มีการจัดสรรบุคลากรทั้งข้าราชการ ลูกจ้างรายเดือน ลูกจ้างรายวัน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ การพัฒนาบุคลากรอยู่ในรูปแบบการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับลักษณะงาน และเมื่อเกิดสถานการณ์โรคระบาดวิด-19 ได้มีการปรับตัว เช่น สนับสนุนผลผลิตภายในศูนย์ศึกษาฯ ให้แก่บุคลากร การจัดทำโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนโดยรอบที่ตั้งศูนย์ เช่น โครงการกล้าอิ่มสุข โครงการตู้ปันสุข เป็นต้น

การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการเป็น**ตัวอย่างความสำเร็จ** ศูนย์กลางการถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เป็นแหล่งผสมผสานวิชาการและการปฏิบัติ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรรอบศูนย์ฯ และผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาในลักษณะ**พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต** ทั้งนี้เห็นได้จากมีผู้เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน และผู้เข้ารับการอบรม ตามที่กล่าวมาแล้ว เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานสามารถนำความรู้กลับไปใช้ประโยชน์ได้จริงได้แก่ การขยายผลความรู้ได้นำผลสำเร็จจากการวิจัยขยายผลไปสู่เกษตรกรพื้นที่รอบศูนย์ฯ และการนำตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติตามจนเกิดผลสำเร็จในอาชีพ มาจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายเพื่อขยายผลองค์ความรู้ได้ ในปี 2565 มีศูนย์เรียนรู้จำนวน 14 แห่ง ทั้งนี้การขยายผลและการส่งเสริมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จะสามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ เพื่อเกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

(2) สรุปผลการศึกษาจากการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจในการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้รับประโยชน์จากโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จำนวน 100 ชุด พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.0 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 48.0 มีอายุเฉลี่ย 50 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 30.0 มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี รองลงมามีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 23.0 และน้อยที่สุดมีอายุ 70 ปีขึ้นไปร้อยละ 4.0 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกันในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4-6 คนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.0 รองลงมามีจำนวนสมาชิก 1-3 คน ร้อยละ 35.0 และ ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 7 คนขึ้นไปมีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.0 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 35 ปี โดยกลุ่มที่อยู่อาศัยน้อยกว่า 20 ปี และกลุ่ม 21-40 ปี มีจำนวนมากที่สุดในจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 35.0 รองลงมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ 41-60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 22.0 และน้อยที่สุดอาศัยอยู่ในพื้นที่ 61 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 7.0 สถานภาพในครัวเรือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.0 เป็นหัวหน้าครอบครัว รองลงมา ร้อยละ 37.0 เป็นสมาชิกใน

ครอบครัว และน้อยที่สุดร้อยละ 10.0 เป็นผู้อาศัย ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.0 จบปริญญาตรีหรือสูงกว่า รองลงมาระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 29.0 และน้อยที่สุดร้อยละ 28.0 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา

การประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพ ในส่วนของอาชีพหลัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 59.0 ประกอบอาชีพเกษตร รองลงมาร้อยละ 13.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 12.0 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 11.0 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ เกษตรผสมผสาน ร้อยละ 3.0 ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของธุรกิจ ในส่วนของอาชีพรอง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 24.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาอาชีพเกษตรร้อยละ 22.0 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 10.0 ประกอบอาชีพประมงร้อยละ 8 และน้อยที่สุดเท่ากันคือ ร้อยละ 3.0 ได้แก่ เป็นเจ้าของธุรกิจ และประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เลี้ยงหมู ไก่ วิสาหกิจข้าวฮาง และไม่มีอาชีพรอง

สถานะบ้านพักอาศัย

ด้านสถานะบ้านพักอาศัย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.0 อาศัยอยู่ในบ้านพักของตนเองหรือของสมาชิกในครอบครัว รองลงมาร้อยละ 1.0 เช่าผู้อื่น

สถานะที่ดินทำกิน

ด้านสถานะที่ดินทำกิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 86.0 มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เฉลี่ยจำนวน 4,700 ตารางวา (11.75 ไร่) รองลงมาร้อยละ 9.0 มีที่ดินทำกินโดยเช่าผู้อื่นเฉลี่ยจำนวน 2,978 ตารางวา (7.44 ไร่) ร้อยละ 2.0 มีที่ดินทำกินอื่น ๆ ซึ่งไม่ระบุข้อมูล เฉลี่ยจำนวน 1,200 ตารางวา(3 ไร่)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 66.0 เป็นสมาชิกกลุ่ม และร้อยละ 18.0 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม สำหรับในส่วนที่เป็นสมาชิกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มนาแปลงใหญ่ กลุ่มชาวบ่อ กลุ่มราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.0 นอกจากนี้ ร้อยละ 43.0 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ38.0 เป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจ ร้อยละ 12.0 เป็นสมาชิกกลุ่มสตรี ร้อยละ 11.0 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ร้อยละ 6.0 เป็นสมาชิกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 1.0 เป็นสมาชิกกลุ่มจัดการป่าไม้ และกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตร และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 2.0

การมีตำแหน่งในชุมชน

ด้านการมีตำแหน่งในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 58.0 ไม่มีตำแหน่งในชุมชน และร้อยละ 14.0 มีตำแหน่งในชุมชน โดยตำแหน่งส่วนใหญ่ร้อยละ 9.0 คือ กรรมการกลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 5.0 เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และร้อยละ 1.0 เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพ และหัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์

รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

ด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้รวมเฉลี่ย 116,465.91 บาทต่อปี โดยมีรายได้ต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 300,000 บาทต่อปี ในส่วนของรายจ่ายรวมเฉลี่ยคือ 89,073.17 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายสูงสุด 270,000 บาทต่อปี อนึ่ง รายได้รวมหลังหักรายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมาพบว่า รายได้รวมเฉลี่ย คือ 27,392.74 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายต่ำสุด 2,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมเฉลี่ยหลังหักรายจ่ายสูงสุด 30,000 บาทต่อปี

(3) การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

จากการศึกษาข้อมูลการรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(3.1) การติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.0 เคยติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ถัดมา ร้อยละ 4.0 ไม่เคยติดต่อหรือรับบริการ นอกจากนี้ จำนวนครั้งของการติดต่อหรือรับบริการส่วนใหญ่ร้อยละ 25.0 เข้ามาติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ฯ จำนวน 2–5 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 13.0 รับบริการมากกว่า10 ครั้ง ร้อยละ 11.0 รับบริการจำนวน 6–10 ครั้ง และร้อยละ 4.0 จำนวน 1 ครั้ง

(3.2) การได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านต่าง ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 54.0 ได้รับการบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในด้านการอบรม รองลงมาร้อยละ 43.0 เป็นการรับปัจจัยการผลิต ร้อยละ 42.0 เป็นการเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ร้อยละ 22.0 การได้รับบริการในด้านการรับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้ ร้อยละ 14.0 ได้รับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ ร้อยละ 11.0 การเป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ ตามลำดับ

(3.3) รูปแบบการติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 ติดต่อสื่อสารกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ รองลงมา ร้อยละ 24.0 เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง ร้อยละ 13.0 โทรศัพท์ติดต่อ ร้อยละ 9.0 ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ได้แก่ ติดต่อผ่านการอบรมเป็นคณะ ติดต่อผ่านผู้นำชุมชน และติดต่อผ่านศูนย์เรียนรู้ร้อยละ 1.0 ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์

(3.4) ระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 28.0 อยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นระยะทาง 10-30 กิโลเมตร รองลงมาอยู่ห่างเป็นระยะทาง 5-10 กิโลเมตร และร้อยละ 15 อยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ เป็นระยะทาง มากกว่า 30 กิโลเมตร

(4) ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถสรุปได้ดังนี้

(4.1) ภาพรวม

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยรวม 3.95 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.12 ลำดับที่สองคือการให้บริการและการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.05 และลำดับที่สาม การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 3.95 และลำดับสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 3.68

(4.2) การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ความคิดเห็นในด้านการให้บริการและการอำนวยความสะดวก มีค่าคะแนนในภาพรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ค่าเฉลี่ย 4.64 เท่ากันในลำดับแรก คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริ ลำดับที่สอง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.58 และลำดับสุดท้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.50

(4.3) การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

ความคิดเห็นในด้านการได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยรวม 4.12 โดยลำดับแรก ประชาชนเห็นว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เป็นสถานที่แสดงสาธิตตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน อยู่ในระดับ “มากที่สุด” มีค่าเฉลี่ย 4.26 ลำดับที่สอง การได้รับความรู้ตามแนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.17 ลำดับที่สามมีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.12 และลำดับสุดท้าย เห็นว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 3.93

(4.4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “สูง” มีค่าเฉลี่ยรวม 3.68 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรกศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.78 ลำดับที่สอง ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.75 ลำดับที่สามศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ไปทางที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.68 และลำดับสุดท้ายความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายมีการเปลี่ยนแปลงลดลง มีค่าเฉลี่ย 3.51

(4.5) ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับ “สูง” โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ลำดับแรก การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.22 ลำดับที่สองการได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 4.15 ลำดับที่สามการได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีค่าเฉลี่ย 4.08 และลำดับสุดท้ายการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.05

4.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะของประชาชน

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 11.0 มีข้อเสนอแนะ โดยให้ข้อเสนอแนะ ร้อยละ 1.0 ในสัดส่วนที่เท่ากัน ดังนี้ อยากให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาฯ เข้าเยี่ยมบ่อย ๆ ควรจัดการอบรมและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ควรกระจายการแจกต้นไม้และปัจจัยการผลิตให้ทั่วถึงหลากหลายและไม่กระจุกเฉพาะกลุ่ม มีความต้องการพันธุ์ปลาน้ำจืด ปัจจุบันเป็นเครือข่ายและร่วมงานกับศูนย์ฯ เขาหินซ้อนฯ มานานแล้ว เห็นด้วยกับการเจาะน้ำบาดาลและแท็งค์น้ำ เพื่อการใช้น้ำอย่างพอเพียงในหน้าแล้ง และขอให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตมีความต้องการพันธุ์ปลาน้ำจืด พันธุ์ไม้ สัตว์เลี้ยง สุกรและเห็ด มีความต้องการปัจจัยการผลิต มะม่วง ลิ้นจี่พันธุ์ นพ.1 พันธุ์ปลา และเห็ด ความคิดเห็นของคนใน

กลุ่มนาแปลงใหญ่ อยากให้ศูนย์ศึกษาฯ มาฝึกอบรมให้สมาชิกได้ทำการเกษตรให้มีรายได้หลังจากทำนาเสร็จ ปัจจุบันรายจ่ายมากกว่ารายได้มาก จึงต้องการความช่วยเหลือขอให้ศูนย์ฯ ช่วยระบุเวลาที่แน่นอนเวลาทำการนัดหมาย ขอบคุณศูนย์ศึกษาฯ ที่เข้ามาช่วยเหลือแนะนำการทำเกษตรผสมผสานรูปแบบที่สามารถทำเกษตรให้ได้ผลค่อนข้างมาก ทำให้มีรายได้และมีอาชีพที่มั่นคง มีอาหารเพียงพอ พึ่งพาตัวเองได้ และขอให้ศูนย์ศึกษาฯ เข้ามาสนับสนุนเกษตรกรและติดตามผลอย่างต่อเนื่องตลอดไปเจ้าหน้าที่ควรลงพื้นที่สำรวจการปฏิบัติงานจริงในแต่ละหมู่บ้านหรือครัวเรือนว่าประกอบอาชีพอะไรบ้าง จะได้ทราบปัญหาที่แท้จริง และสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพิ่งย้ายเข้ามาในพื้นที่และมีความประสงค์จะเข้าร่วมกลุ่ม

(2) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(2.1) ควรให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการฯ และทุก ๆ กิจกรรม อาทิ การฝึกอบรมเรื่องต่าง ๆ การแจกปัจจัยการผลิต การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้นและควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(2.2) การแจกปัจจัยการผลิต ควรดูความต้องการของเกษตรกร และความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ของเกษตรกร ได้ใช้ประโยชน์คุ้มค่าหรือไม่อย่างไร และควรมีการให้ความรู้คำแนะนำ มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(2.3) ควรมีเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เข้ามาสำรวจปัญหาในพื้นที่ของเกษตรกร จะทำให้รับทราบ รับรู้ถึงปัญหาอุปสรรคที่แท้จริงของเกษตรกรที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามที่ศูนย์ฯ แนะนำและต้องการให้ประสบความสำเร็จได้

(2.4) เกษตรกรรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ส่วนใหญ่ขาดแหล่งน้ำทำการเกษตรในช่วงหน้าแล้ง ศูนย์ฯ จึงควรมีส่งเสริมหรือสนับสนุนเรื่องอาชีพเสริมอื่น ๆ แทนการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เสริมอีกทางหนึ่งนอกจากทำการเกษตร

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **แผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** พ.ศ. 2560 –. 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **สรุปรายงานการประเมินผลแผนแม่บทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปี 2555 - 2559.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2542) **ประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระรา**ชดำริ. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559) **ชีวิตที่เริ่มต้นจากศูนย์** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2561) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2562) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2563) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2564) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2565) **รายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ภาคกลาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565** กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.

ภาคผนวก

แบบสอบถามผู้ได้รับประโยชน์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ
(สำหรับประชาชน/เกษตรกร/ผู้มาใช้บริการ)
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดฉะเชิงเทรา

แบบสอบถามนี้สำนักงานคณะกรรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริในด้านต่าง ๆ และการดำเนินงานตามแผนแม่บทของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โดย กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร.

วันที่ตอบแบบสอบถาม .....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1) ชื่อ-สกุล .....เบอร์ติดต่อ .....

เพศ ○ ชาย ○ หญิง อายุ.....ปี

2) บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อบ้าน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

3) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยด้วยกันในปัจจุบัน ..... คน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ..... ปี

4) สถานภาพในครัวเรือน ○ หัวหน้าครอบครัว ○ สมาชิกในครอบครัว ○ ผู้อาศัย

5) ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบ

○ประถมศึกษา ○ระดับมัธยมศึกษา ○ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ○ไม่ได้เข้าโรงเรียน

6) อาชีพหลัก

○ เกษตร ○ เลี้ยงสัตว์ ○ เจ้าของธุรกิจ ○ รับจ้าง ○ รับราชการ ○ ประมง ○ อื่น ๆ (ระบุ) .....

7) อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

○ เกษตร ○ เลี้ยงสัตว์ ○ เจ้าของธุรกิจ ○ รับจ้าง ○ รับราชการ ○ ประมง ○ อื่น ๆ (ระบุ) ..... ○ ไม่มี

8) สถานะบ้านพักอาศัย

○ ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว ○ เช่าผู้อื่น ○ อื่น ๆ (ระบุ) .....

9) จำนวนและสถานะที่ดินทำกิน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

○ ของตนเอง/สมาชิกในครอบครัว จำนวน ..... ไร่ ○เช่าผู้อื่นจำนวน ..... ไร่○ อื่น ๆ ระบุจำนวน..... ไร่ ○ ไม่มี

10) ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนหรือไม่ ○ ไม่เป็น○ เป็น กรณีที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)○ กลุ่มอาชีพ โปรดระบุ .....○ กลุ่มออมทรัพย์ ○ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

○ กลุ่มฌาปนกิจ ○กลุ่มสตรี ○ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ○ กลุ่มจัดการป่าไม้/อนุรักษ์ป่าไม้/ไฟป่า ฯลฯ ○ กลุ่มอื่น ๆ โปรดระบุชื่อกลุ่ม.....

กรณีที่มีตำแหน่ง ท่านมีตำแหน่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

○ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ○ หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ○ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ

○ หัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์ ○ หัวหน้ากลุ่มจัดการทรัพยากร ○ อื่น ๆ ระบุ.....

12) รายได้ของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณปีละ ..... บาท

13) รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา ประมาณปีละ ..... บาท

ส่วนที่ 2 การรับรู้และใช้บริการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ท่านได้เข้ามาติดต่อหรือรับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ หรือไม่

O เคย O ไม่เคย กรณีไม่เคยข้ามไปตอบส่วนที่ 4 กรณีที่เคย มีจำนวนครั้งในการติดต่อหรือรับบริการ

O จำนวน 1 ครั้ง O จำนวน 2-5 ครั้ง O จำนวน 6-10 ครั้ง O มากกว่า 10 ครั้ง

2) ท่านได้รับบริการจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O เยี่ยมชม ศึกษาดูงาน O เข้ารับการอบรม O รับปัจจัยการผลิต O ได้รับคำปรึกษาหรือแนะนำความรู้

O ได้รับเอกสารความรู้ด้านต่าง ๆ

O เป็นเครือข่ายขยายผลของศูนย์ศึกษาฯ O อื่น ๆ ระบุ.....

3) ท่านติดต่อ สื่อสาร กับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

O เดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง O ติดต่อผ่านทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาฯ O โทรศัพท์ติดต่อ

O ติดต่อทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซด์ ไลน์ หรือสื่อออนไลน์อื่น ๆ O อื่น ๆ ระบุ.....

4) ที่อยู่อาศัยของท่านอยู่ห่างจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่ท่านเข้ามาใช้บริการ เท่าใด

O ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ น้อยกว่า 5 กม. O ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 5 กม แต่น้อยกว่า 10 กม.

O ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 10 กม แต่น้อยกว่า 30 กม. O ห่างจากศูนย์ศึกษาฯ มากกว่า 30 กม

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

3.1 การให้บริการและการอำนวยความสะดวก

1) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการให้ความรู้หรือให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

2) สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการเข้าใช้บริการ มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

3) เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการถ่ายทอดความรู้แนวพระราชดำริ อำนวยความสะดวก และให้บริการ ได้อย่างเหมาะสม มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นสถานที่ที่มีการจัดแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้แนวพระราชดำริและมีการให้บริการที่หลากหลาย ครบวงจร มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

3.2 การได้รับความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

1) ท่านได้รับความรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการ มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

2) ท่านคิดว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นสถานที่แสดง สาธิต ตัวอย่างความสำเร็จตามแนวพระราชดำริได้เหมาะสมและครบถ้วน มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

3) ท่านมีการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการดำรงชีวิต ได้มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

4) ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ไปถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้สนใจ ได้มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

3.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพของท่านหรือครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

O ไม่เปลี่ยนแปลง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย O เปลี่ยนแปลงปานกลาง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก O เปลี่ยนแปลงมาก

2) ความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และทำให้รายจ่ายของท่านหรือครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงลดลงหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

O ไม่เปลี่ยนแปลง O ลดลงค่อนข้างน้อย O ลดลงปานกลาง O ลดลงค่อนข้างมาก O ลดลงมาก

3) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

O ไม่เปลี่ยนแปลง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย O เปลี่ยนแปลงปานกลาง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก O เปลี่ยนแปลงมาก

4) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ได้มีส่วนช่วยทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

O ไม่เปลี่ยนแปลง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย O เปลี่ยนแปลงปานกลาง O เปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก O เปลี่ยนแปลงมาก

3.4 ความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ

1) ความพึงพอใจจากการได้เข้ามาใช้บริการหรือได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีมากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

2) ความพึงพอใจจากการได้เข้ามาเรียนรู้แนวพระราชดำริในด้านต่าง ๆ จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีมากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

3) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนของท่าน มีมากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

4) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ในการเป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับ แนวพระราชดำริในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

O น้อย O ค่อนข้างน้อย O ปานกลาง O ค่อนข้างมาก O มาก

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

<u>ขอขอบคุณในการตอบแบบสอบถาม</u>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายปวัตร์	นวะมะรัตน	เลขาธิการ กปร.
2. นายหทัย	วสุนันต์	รองเลขาธิการ กปร.

ผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนและประสานการดำเนินงานในพื้นที่

1. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เจ้าหน้าที่กองประสานงานโครงการพื้นที่ 1

ผู้ร่วมดำเนินการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล

1. นางศิริลักษณ์	ทัสนารมย์	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
2. นายวัชระ	หัศภาค	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 1
3. นางสาวจุไรรัตน์	อินทร์โต	ผู้อำนวยการกลุ่มติดตาม
4. นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผล
5. นางสาวกาญจนา	กำเนิดพันธ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ 11
6. นายวาณิชย์	พฤติพงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
7. นางณัฐกิตติ์	วินิชสำเภาทิพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
8. นางสาวแสงเพ็ญ	คุณภัทรสกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
9. นางสาวทัศพร	กาญจนเรขา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
10. นายปราชญ์	เศรษฐพานิช	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
11. นางสาวประทีป	ศรีคำ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
12. นายวีรพงษ์	กำแพงทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
13. นางสาวโสภา	ไทยส่วย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
14. นางสาวสุชาดา	ศรีจงใจ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

www.rdpb.go.th
RDPBProject
สำนักงาน กปร.
Rdpb.eva@gmail.com
๐๒-๔๔๗๘๕๐๐ ต่อ ๒๒๙
๐๒-๔๔๗๘๕๖๒